

Határozatok Tára

YVES BOT
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2017. július 18.¹

C-42/17. sz. ügy

**M. A. S.
és
M. B.
ellen folytatott büntetőeljárás**

(a Corte costituzionale [alkotmánybíróság, Olaszország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme – EUMSZ 325. cikk – A hozzáadottérték-adó (héta) területén elkövetett bűncselekmények miatti büntetőeljárás – Az Unió pénzügyi érdekeinek lehetséges sérelme – Olyan abszolút elévülési időket előíró nemzeti jogszabály, amelyek a bűncselekmények büntetlenségét vonhatják maguk után – 2015. szeptember 8-i Taricco és társai ítélet (C-105/14, EU:C:2015:555) – Az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elve – A szóban forgó szabályozás elfogadhatatlansága – A nemzeti bíróság kötelezettsége e szabályozás mellőzésére, amennyiben ez az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő »súlyos csalás eseteinek jelentős számában« megakadályozza a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását, vagy az érintett tagállam pénzügyi érdekeit sértő csalás eseteire hosszabb elévülési időket ír elő, mint az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő csalás eseteire – E kötelezettségnek a *tempus regit actum* elvének megfelelően a folyamatban lévő ügyekre történő azonnali alkalmazása – A bűncselekmények és büntetések törvényességének elvével való összeegyeztethetőség – Ezen elv terjedelme és helye az érintett tagállam jogrendszerében – Az elévülési szabályok bevonása az említett alapelv hatálya alá – Az említett szabályok alapvető jellege – Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése – Az érintett tagállam nemzeti identitásának tiszteletben tartása – Az Európai Unió Alapjogi Chartája – 49. és 53. cikk”

I. Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében a Corte costituzionale (alkotmánybíróság, Olaszország) azt kérdezi a Bíróságtól, hogy a nemzeti bíróságok a folyamatban lévő büntetőeljárásokban milyen mértékben kötelesek eleget tenni annak, a Bíróság által a 2015. szeptember 8-i Taricco és társai ítéletben² megállapított kötelezettségnek, amely szerint a folyamatban lévő büntetőeljárásokban mellőzni kell a codice penale (büntető törvénykönyv, a továbbiakban: büntető törvénykönyv) 160. cikkének utolsó albekezdésében és 161. cikkének második bekezdésében foglalt szabályokat.

¹ Eredeti nyelv: francia.

² C-105/14, a továbbiakban: Taricco és társai ítélet, EU:C:2015:555.

2. Ebben az ítéletben, és a 2013. február 26-i Åkerberg Fransson ítélet³ alapján a Bíróság megerősítette, hogy a hozzáadottértékadó (héa) csalások az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásokat valósíthatnak meg.

3. A Bíróság megállapította, hogy a büntető törvénykönyvben szabályozott rendelkezések, amelyek többek között bevezették az elévülés félbeszakadása esetére azt a szabályt, mely szerint az elévülési idő legfeljebb a kezdeti időtartama egynegyedével hosszabbítható meg, a súlyos héacsalások tárgyában folytatott büntetőeljárások bonyolult és hosszadalmas jellege miatt ez utóbbi csalások *de facto* büntetlenségéhez vezetnek, mivel ezek a bűncselekmények általában elévülnek azt megelőzően, hogy a törvény által előírt büntetőjogi szankciót jogerős bírósági határozattal kiszabhatnák. A Bíróság úgy ítélte meg, hogy ennek megfelelően egy ilyen helyzet sértheti az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdése által a tagállamokra rótt kötelezettségeket.

4. Az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásokkal szembeni harc hatékonyságának biztosítása érdekében a Bíróság tehát kérte a nemzeti bíróságokat, hogy szükség esetén mellőzzék ezeket a rendelkezéseket.

5. A jelen előzetes döntéshozatal keretében a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) azt állítja, hogy egy ilyen kötelezettség jellegénél fogva sértheti az alkotmányos rendjének a Costituzione (alkotmány, a továbbiakban: olasz alkotmány) 25. cikkének (2) bekezdésében rögzített egyik legfőbb elvét, a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvét (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), és így érintheti az Olasz Köztársaság alkotmányos identitását.

6. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) kiemeli, hogy a bűncselekmények és büntetések törvényességének elve az olasz jogrendszer értelmezésében magasabb szintű védelmet biztosít annál, mint ami az Európai Unió Alapjogi Charta⁴ 49. cikkének értelmezéséből következik, mivel kiterjed a bűncselekmények esetén alkalmazandó elévülési időkre is, és ennek következtében megtiltja, hogy a nemzeti bíróság valamely folyamatban lévő ügyben a bűncselekmény elkövetésekor előírt elévülési időnél hosszabb elévülési időt alkalmazzon (a szigorúbb büntető törvény visszaható hatályának tilalma).

7. Márpedig a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) rámutat, hogy a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség arra kötelezi az olasz büntetőbírókat, hogy az ezen ítélet közzétételét, 2015. szeptember 8-át megelőzően elkövetett, de még el nem évült bűncselekményekre a hosszabb elévülési időt alkalmazzon, mint amely eredetileg a bűncselekmény megvalósításának időpontjában kötelező volt. Emellett megjegyzi, hogy e kötelezettség nem bír semmilyen konkrét jogalappal, és ráadásul általa túl általánosnak ítélt feltételeken alapul. Ennek következtében e kötelezettség ahhoz vezet, hogy a nemzeti bíró az önkényesség kockázatát hordozó mérlegelési jogkört kap, amely ráadásul igazságügyi feladatainak határait is túllépi.

8. Arra tekintettel, hogy az olasz alkotmány az uniós joghoz képest magasabb szinten biztosítja az alapjogok védelmét, a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) megállapítja, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése és a Charta 53. cikke alapján a nemzeti bíróságok megtagadhatják a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését.

9. Következésképpen a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) az előzetes döntéshozatalra előterjesztett három kérdésével arra vár választ a Bíróságtól, hogy az EUMSZ 325. cikk – a Bíróság által ez utóbbi ítéletben megállapított értelmezése szerint – kötelezi-e a nemzeti bíróságokat arra, hogy még akkor is mellőzzék a vonatkozó elévülési szabályokat, ha először is ezekre a szabályokra az érintett

3 C-617/10, EU:C:2013:105.

4 A továbbiakban: Charta.

tagállam jogrendjében a bűncselekmények és büntetések törvényességének elve és a büntető anyagi jog vonatkozik, másodszor, ha az ilyen kötelezettségnek nincs kellően határozott jogalapja, és végül harmadszor, ha ez a kötelezettség ellentétes az olasz alkotmányos rend legfőbb elveivel, vagy a személyeknek az olasz alkotmányban elismert elidegeníthetetlen jogaival.

10. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) előzetes döntéshozatalra utaló határozatában nem csak ezt a három, előzetes döntéshozatalra utalt kérdést teszi fel a Bíróságnak, hanem az úgynevezett „counter-checks” eljárások megindításának elkerülését szolgáló válasz megfogalmazását is javasolja.⁵ Ezzel kapcsolatban ez az előzetes döntéshozatalra utaló határozat a Bundesverfassungsgericht (szövetségi alkotmánybíróság, Németország) által a 2015. június 16-i Gauweiler és társai ítélet⁶ alapjául szolgáló ügyben megfogalmazott előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre emlékeztet. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) ugyanis egészen egyértelműen kifejti, hogy abban az esetben, ha a Bíróság fenntartja az EUMSZ 325. cikknek a Taricco és társai ítéletben adott értelmezésével megegyező értelmezését, akkor a Lisszaboni Szerződés ratifikálásáról és végrehajtásáról szóló törvényt – amennyiben az az EUMSZ 325. cikket ratifikálja és hajtja végre – alkotmányos rendjének legfőbb elveivel ellentétesnek minősítheti, ezáltal felmentve a nemzeti bíróságot azon kötelezettsége alól, hogy eleget tegyen a Taricco és társai ítéletnek.

11. A jelen indítványban azokat az indokokat fejtem ki, amelyek alapján nem jön szóba, hogy kétségessé válna a Bíróság által ebben az ítéletben megállapított elv, amely szerint a nemzeti bíróságnak szükség esetén, az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásokkal szembeni hatékony és visszatartó erejű szankciók biztosítása érdekében, mellőznie kell a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdésében és 161. cikkének első bekezdésében foglalt szabályokat.

12. Elsőként kifejtem, hogy az elévülés félbeszakadása és az elévülést félbeszakító eljárási cselekmények fogalmának a vonatkozó rendelkezések együttes alkalmazása miatti rendkívüli mértékben megszorító értelmezése, tekintettel arra, hogy megfosztja a bűnüldöző hatóságokat a héacsalásokkal szemben indított eljárások lefolytatásához szükséges indokolt határidőktől, nyilvánvalóan nincs összhangban az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalások szankcionalizálásának követelményével, és nem bír az újabb bűncselekmények megelőzéséhez szükséges visszatartó erővel sem, így sérti az EUMSZ 325. cikk anyagi jogi részét, valamint az „eljárásjoginak” minősíthető részét is.

13. E tekintetben kifejtem, hogy figyelembe véve a Charta 49. cikkének tartalmát és az Emberi Jogok Európai Bíróságának az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény⁷ 7. cikkében foglalt bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének terjedelmére vonatkozóan kialakított ítélkezési gyakorlatát, nincs akadálya annak, hogy a nemzeti bíróság az uniós jog szerinti kötelezettségei végrehajtása keretében mellőzze a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdésében és 161. cikkének második bekezdésében foglalt rendelkezések alkalmazását.

5 Ez az eljárás azon az elgondoláson alapul, mely szerint, noha az olasz jogrend elismeri és elfogadja, hogy az uniós jog korlátozza a szuverenitását, ugyanakkor a jogrendje alapértékeinek védelme érdekében ennek korlátokat is szab. Lásd e tekintetben: a 2015. június 16-i Gauweiler és társai ítélet (C-62/14, EU:C:2015:400) alapját képező ügyben előterjesztett észrevételek keretében az Olasz Köztársaság által tett pontosítások, valamint a Corte costituzionale-nak (alkotmánybíróság) az ezen észrevételek 7. pontjában hivatkozott 183/73. sz. ítélete: „az [olasz] alkotmány 11. cikke alapján a szuverenitás korlátozásai kizárólag az ott kihirdetett célkitűzések megvalósítása érdekében elfogadhatóak [...], így ki kell zárni minden olyan korlátozást [...], amely végső soron olyan elfogadhatatlan hatáskört hoz létre az EGK szervei számára, amely sérti alkotmányos rendünk alapelveit vagy az emberek elidegeníthetetlen jogait.[...] [k]étségtelen, hogy ha valaha mégis a 189. cikk ilyen abszurd értelmezését kellene megállapítani, úgy továbbra is fennáll a corte costituzionale [alkotmánybíróság] által arra vonatkozóan végzett bírósági felülvizsgálat által biztosított garancia, hogy a Szerződések még mindig megfelelnek-e a fent hivatkozott alapelveknek.”

6 C-62/14, EU:C:2015:400.

7 A továbbiakban: EJEE.

14. Ezzel összefüggésben meghatározom azokat a feltételeket, amelyek alapján a nemzeti bíróságot ez a kötelezettség terheli. A Corte costituzionalével (alkotmánybíróság) egyetértésben ugyanis úgy vélem, hogy mind a büntetőeljárásban, mind a büntető anyagi jogban a szükséges előreláthatóság biztosítása érdekében pontosítani kell a Taricco és társai ítélet rendelkezéseit. E tekintetben, az ezen ítélet által megállapított egyik kritériumot a kizárólag a bűncselekmény jellegén alapuló feltétellel kell helyettesíteni.

15. Végül kifejtem azokat az indokokat, amelyek alapján úgy vélem, hogy a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség létrehozása napjainkban az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekmények megtorlása mellett az Unión belüli elvülési szabályok, és különösen az elvülési félbeszakadását szabályozó rendelkezések harmonizációját is megköveteli.

16. Másodszor, a Bíróság által a 2013. február 26-i Melloni ítéletben⁸ felállított elvekből kiindulva kifejtem, hogy véleményem szerint a Charta 53. cikke nem teszi lehetővé valamely tagállam igazságügyi hatósága számára, hogy megtagadja a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését azzal az indokkal, hogy ez a kötelezettség nem felel meg az alapvető jogok ezen állam alkotmányában biztosított kiterjedtebb védelmi szintjének.

17. Végül harmadszor, ismertetem azokat az okokat, amelyek miatt egy hosszabb elvülési idő azonnali alkalmazása, amely az említett kötelezettség teljesítésének következménye, véleményem szerint nem érintheti az Olasz Köztársaság nemzeti identitását, és így nem sértheti az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének rendelkezéseit.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

1. Az EU-Szerződés

18. Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének rendelkezése szerint az Unió tiszteletben tartja a tagállamok nemzeti identitását, amely elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének. E rendelkezés (3) bekezdése értelmében az Unió és a tagállamok a lojális együttműködés elvének megfelelően kölcsönösen tiszteletben tartják és segítik egymást a Szerződésekből eredő feladatok végrehajtásában. A tagállamoknak tehát a Szerződésekből, illetve az Unió intézményeinek intézkedéseiből eredő kötelezettségek teljesítésének biztosítása érdekében meg kell tenniük a megfelelő általános vagy különös intézkedéseket.

19. Az EUSZ 325. cikknek megfelelően az Unió és a tagállamok küzdeni kötelesek „a csalás és az Unió pénzügyi érdekeit sértő minden egyéb jogellenes tevékenység ellen” és ezen érdekek számára „hathatós védelmet” kötelesek nyújtani.

2. A Charta

20. A Charta 47. cikkének második bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Mindenkinek joga van arra, hogy ügyét a törvény által megelőzően létrehozott független és pártatlan bíróság tisztességesen, nyilvánosan és észszerű időn belül tárgyalja.[...]”

⁸ C-399/11, EU:C:2013:107.

21. Ez utóbbi „A bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei” címet viselő 49. cikkének (1) bekezdésében előírja, hogy:

„Senkit sem szabad elítélni olyan cselekményért vagy mulasztásért, amely az elkövetése idején a hazai vagy a nemzetközi jog alapján nem volt bűncselekmény. Ugyancsak nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni. Ha valamely bűncselekmény elkövetése után a törvény enyhébb büntetés kiszabását rendeli, az enyhébb büntetést kell alkalmazni.”

22. A Charta 52. cikkének (3) bekezdése értelmében:

„Amennyiben e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az [EJEE-ben] biztosított jogoknak, akkor e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek. Ez a rendelkezés nem akadályozza meg azt, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson.”

23. A Charta 53. cikke kimondja:

„E Charta egyetlen rendelkezését sem lehet úgy értelmezni, mint amely szűkíti vagy hátrányosan érinti azokat az emberi jogokat és alapvető szabadságokat, amelyeket – saját alkalmazási területükön – az Unió joga, a nemzetközi jog, a tagállamok alkotmányai, illetve az Unió vagy a tagállamok mindegyikének részességével kötött nemzetközi megállapodások, így különösen az [EJEE] elismernek.”

B. Az olasz jog

1. Az olasz alkotmány

24. Az olasz alkotmány 25. cikkének (2) bekezdése szerint „senki sem büntethető olyan törvény alapján, amely a cselekmény elkövetését követően lépett hatályba”.

2. A büntető törvénykönyv bűncselekmények elévülésére vonatkozó rendelkezései

25. Az elévülés a bűncselekmények büntethetőségét megszüntető okok egyike (a büntető törvénykönyv I. könyve VI. címének I. fejezete). Ezt a szabályozást alapjaiban módosította a legge 5 dicembre 2005, n. 251 (2005. december 5-i 251. sz. törvény).⁹

26. A büntető törvénykönyv 157. cikke (1) bekezdésének megfelelően a bűncselekmény a törvény által előírt büntetési tétel felső határának időtartamával megegyező idő, de büntett esetén legalább hat év, vétség esetén legalább négy év eltelte után évül el.

27. A büntető törvénykönyv 158. cikke a következőképpen határozza meg az elévülési idő kezdő időpontját.

„Az elévülés kezdő napja befejezett bűncselekmény esetén az a nap, amikor a bűncselekmény befejezetté vált, kísérlet esetén, amikor az azt megvalósító cselekmény véget ért, tartós bűncselekmény esetén, amikor az azt megvalósító állapot megszűnt.

[...]”

⁹ A GURI 2005. december 7-i 285. száma, 5. o., a továbbiakban: ex-Cirielli törvény.

28. Az említett büntető törvénykönyvnek az elévülés szünetelése szabályaira vonatkozó 159. cikke alapján:

„Az elévülés minden olyan esetben szünetel, amikor az eljárás, a büntetőeljárás vagy az előzetes letartóztatásra előírt határidő szünetelését különös jogszabályi rendelkezés írja elő, valamint a következő esetekben:

- 1) az eljárások engedélyezése;
- 2) az ügy más bíróság elé utalása;
- 3) az eljárásnak vagy a büntetőeljárásnak a felek és a védők akadályoztatása esetén, illetőleg a vádlott vagy a védője kérelmére történő felfüggesztése.

[...]

A szünetelés oka megszűnésének napjától az elévülés tovább folytatódik.

[...]”

29. Ugyanezen büntető törvénykönyvnek az elévülés félbeszakadását szabályozó 160. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az elévülést félbeszakítja a büntetőjogi felelősséget megállapító ítélet vagy végzés.

Az elévülést szintén félbeszakítja a kényszerintézkedések alkalmazásáról rendelkező végzés [...] [és] az előkészítő ülés kitűzéséről szóló határozat.

A félbeszakítás napjától kezdve a félbeszakított elévülés ismét elkezdődik. Ha több eljárási cselekmény szakította félbe az elévülést, az elévülés határidejének számítása az utolsó eljárási cselekmény napjától kezdődik újra; a 157. cikkben meghatározott időtartamok ugyanakkor – a [codice di procedura penale] büntetőeljárásról szóló törvény 51. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontjában említett bűncselekmények kivételével – nem hosszabbodhatnak meg a [büntető törvénykönyv] 161. cikk második bekezdésében foglalt határidőkön túl.”

30. A büntető törvénykönyvnek a szünetelés és a félbeszakadás hatályára vonatkozó 161. cikke alapján:

„Az elévülés szünetelése és félbeszakadása a bűncselekmény valamennyi elkövetőjére kihat.

A büntetőeljárásról szóló törvény 51. cikke (3) bekezdésének a) és c) pontja szerinti bűncselekmények miatti eljárások kivételével az elévülés félbeszakadása az elévüléshez szükséges időnek legfeljebb a negyedével [...] történő meghosszabbodását eredményezheti.”

III. A tényállás

A. A Taricco és társai ítélet

31. A Tribunale di Cuneo (cuneói rendes bíróság, Olaszország) által megfogalmazott előzetes döntéshozatal iránti kérelem az EUMSZ 101., EUMSZ 107. és EUMSZ 119. cikknek, valamint a 2006/112/EK irányelv¹⁰ 158. cikkének a bűncselekmények elévülésére vonatkozó nemzeti rendelkezések, így a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdése és 161. cikkének második bekezdése figyelembevételével történő értelmezésére irányult.

32. Ezt a kérelmet egy olyan büntetőeljárás keretében terjesztették elő, amelyben több magánszemélyt különböző, héával összefüggő bűncselekmények elkövetését szolgáló szervezet létrehozásával és működtetésével vádoltak.

33. A Bíróság ebben a 2015. november 8-án hozott ítéletben úgy határozott, hogy az alapügyben szóban forgóhoz hasonló nemzeti szabályozás, amely az alapügy tényállásának időpontjában azt írta elő, hogy a héa területén elkövetett súlyos csalások miatti büntetőeljárások keretében bekövetkező, az elévülést félbeszakító eljárási cselekmény azzal a következménnyel jár, hogy az elévülési idő csak az eredeti időtartamának egynegyedével hosszabbodik meg, sértheti az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdésével a tagállamokra rótt kötelezettségeket, amennyiben e nemzeti szabályozás az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalás eseteinek jelentős számában megakadályozza a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását, vagy az érintett tagállam pénzügyi érdekeit sértő csalás eseteire hosszabb elévülési időket ír elő, mint az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő csalás eseteire.

34. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy a szóban forgó rendelkezések, azáltal, hogy az elévülés félbeszakadása esetére bevezetnek egy olyan szabályt, amely alapján az elévülési idő semmi esetre sem hosszabbodhat meg az eredeti időtartamának egynegyedénél hosszabb időtartammal, azzal a következménnyel járnak, hogy a jogerős ítélet elfogadásához vezető büntetőjogi eljárások összetettsége és hosszúsága miatt semlegesítik az elévülés félbeszakadási okának időbeli hatályát. E tény alapján a Bíróság megállapította, hogy az esetek jelentős számában elmarad a súlyos csalást megvalósító cselekmények büntetőjogi szankciója.

35. Ennek következtében a Bíróság megállapította, hogy az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdése teljes érvényesülésének biztosítása érdekében a nemzeti bíróság köteles szükség esetén eltekinteni azon nemzeti jogi rendelkezésektől, amelyek azzal a hatással járnak, hogy megakadályozzák az érintett tagállamot abban, hogy teljesítse az EUMSZ ezen rendelkezéseiben rá rótt kötelezettségeket.

B. A Corte suprema di cassazione (semmitőszék, Olaszország) és a Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság, Olaszország) által a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) elé terjesztett alkotmányossági kérdésekről

36. A Corte suprema di cassazione (semmitőszék) és a Corte d'appello di Milano (milánói fellebbviteli bíróság), amelyek előtt a héa területén elkövetett súlyos csalások miatti eljárások voltak folyamatban, úgy ítélték meg, hogy a Taricco és társai ítélet közzétételének időpontját megelőző ügyekben a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdése és 161. cikke második bekezdése alkalmazásának mellőzése a büntethetőségi szabályok visszamenőleges hatályú szigorodásához vezethet, ami összeegyeztethetetlen az olasz alkotmány 25. cikkének (2) bekezdésében szabályozott, a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvével.

¹⁰ A közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló, 2006. november 28-i tanácsi irányelv (HL 2006. L 347., 1. o.).

37. Ennek következtében e bíróságok alkotmányossági kérdést intéztek a Corte costituzionalehoz (alkotmánybíróság) a legge 2 agosto 2008, n° 130 (2008. augusztus 2-i 130. sz. törvény)¹¹ 2. cikkére vonatkozóan, mivel ez utóbbi tartalmaz felhatalmazást a Lisszaboni Szerződés megerősítésére és többek között a Bíróság által megállapított szóban forgó kötelezettség alapját képező EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdésének végrehajtására.¹²

IV. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat

A. A bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének az olasz jogrendben betöltött terjedelméről és helyéről

38. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) először kiemeli, hogy az olasz jogrendszerben ellentétes a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvével, ha a nemzeti bíróság a folyamatban lévő ügyekben mellőzi a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésébe és 161. cikke második bekezdésébe foglalt rendelkezések alkalmazását.

39. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) rámutat ugyanis, hogy más jogrendszerekkel ellentétben, ahol a büntetőjogi elévülési szabályokat az eljárásjogi szabályok közé sorolják,¹³ az olasz jogrendszerben ezek a szabályok anyagi jogi szabályok, amelyek szerves részét képezik a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének, és így a terhelt hátrányára visszamenőlegesen nem alkalmazhatóak

40. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) megjegyzi, hogy az olasz alkotmány 25. cikkének (2) bekezdése tehát az uniós jogforrásokhoz képest szélesebb körű hatállyal ruhazza fel a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvét, mivel nem korlátozódik a bűncselekmények, és az ezek esetén alkalmazandó büntetések egyszerű meghatározására, hanem kiterjed valamennyi, a szankcióra vonatkozó anyagi jogi szempontra, különösen a bűncselekményre alkalmazandó elévülési szabályok meghatározására. Ennek az elvnek megfelelően tehát a cselekmény elkövetésének időpontjában hatályos törvényben kell egyértelmű, pontos és kötelező erejű fogalmakkal meghatározni a bűncselekményt, a kiszabott büntetést és az elévülési időt. A kérdést előterjesztő bíróság szerint ezen elv betartása így lehetővé teszi, hogy bárki megismerhesse magatartása büntetőjogi következményeit, és elkerüljön minden önkényes eljárást a törvény alkalmazása során.

41. Márpedig, az alapügy keretében a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) azt állítja, hogy az érintett személyek a tényállás időpontjában hatályos szabályozási keret alapján észszerűen nem láthatták előre, hogy az uniós jog, és különösen az EUMSZ 325. cikk arra kötelezi a bíróságot, hogy mellőzze a polgári törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésének és a 161. cikke második bekezdésének alkalmazását, és így meghosszabbítsa az alkalmazandó elévülési határidőket. Ennek következtében a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség ellentétes az EJEE 7. cikkében előírt követelményekkel.

¹¹ A GURI 2008. augusztus 8-i 185. számának rendes melléklete.

¹² Egyes nemzeti bíróságok ugyanakkor eltérő álláspontot fogadtak el: lásd: a Corte suprema di cassazione (semmtőszék) harmadik büntető tanácsa 2016. január 20-i 2210/16. sz. ítélete (amelyben a Corte suprema di cassazione [semmtőszék] eleget tett a Taricco és társai ítéletben megállapított elveknek, amikor úgy ítélte meg, hogy az elévülés rendszere természeténél fogva az eljárásjog rendszerébe tartozik, és szükségtelen alkotmányossági kérdést intézni a Corte costituzionale-hoz [alkotmánybíróság]), a Corte suprema di cassazione (semmtőszék) negyedik büntető tanácsa 2016. február 26-i 7914/16. sz. ítélete, (amelyben a Corte suprema di cassazione [semmtőszék] megerősíti ezt a kötelezettséget, mely szerint az elévülés rendszerét kizárólag azokban az esetekben kell mellőzni, ahol az eljárás még nem évült el) és végül a Corte suprema di cassazione (semmtőszék) harmadik büntető tanácsa 2016. október 24-i 44584/16. sz. ítélete (amelyben a Corte suprema di cassazione [semmtőszék] megállapítja a szóban forgó nemzeti rendelkezések mellőzésének feltételeit).

¹³ A Belga Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság és a Francia Köztársaság az elévülési szabályok eljárásjogi besorolásához ragaszkodik. Más tagállamokban, így a Görög Köztársaságban, a Spanyol Királyságban, a Lett Köztársaságban, Romániában vagy a Svéd Királyságban ezek a szabályok az olasz jogrendszerhez hasonlóan a büntető anyagi jogba tartoznak. A Lengyel Köztársaságban vagy a Portugál Köztársaságban az elévülési szabályok mind az anyagi jognak, mind az eljárásjogi jognak a részei.

42. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) emellett kiemeli, hogy a bűncselekmények és büntetések törvényességének elve megelőzi a személyek elidegeníthetetlen jogait, és összességében az olasz alkotmányos rend egyik legfőbb elvének kell tekinteni, és mint ilyen megelőzi az uniós jog ellentétes szabályait.

43. Az elévülési szabályoknak a büntető anyagi jog körébe történő besorolásával kapcsolatban a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) rámutat, hogy ez a jog nem az uniós jog, hanem az egyes tagállamok alkotmányos hagyományainak része.

44. Mivel az olasz jogrend a Charta 49. cikkének és az EJEE 7. cikkének értelmezéséhez képest az alapvető jogok kiterjedtebb védelmi szintjét biztosítja, a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) hozzáteszi, hogy a Charta 53. cikke feljogosítja a nemzeti bíróságot arra, hogy mellőzze a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését.

45. Így tehát a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) megkülönbözteti a jelen ügyet a 2013. február 26-i Melloni ítélet¹⁴ alapjául szolgáló ügytől, amelyben a Spanyol Királyság alkotmányos rendelkezéseinek alkalmazása közvetlenül kihatott az uniós jog elsőbbségére, különösen a 2009/299/IB kerethatározat¹⁵ hatályára, és egy, a tagállamok kölcsönös bizalmán alapuló területen az uniós jog egységességének és egységének sérelméhez vezetett.

46. Másodszor, a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) azt állítja, hogy a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség pontatlan, a jogbiztonság elvével ellentétes feltételeken alapul, mivel a nemzeti bíróság nem tudja egyértelműen meghatározni, mely esetekben lehet az Unió pénzügyi érdekei ellen elkövetett csalást „súlyosnak” minősíteni, és mikor vezethet a szóban forgó elévülési szabályok alkalmazása „az esetek jelentős számában” büntetlenséghez. Az ilyen feltételek tehát a visszaélés komoly kockázatával járnak.

47. Harmadszor, a kérdés előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított szabályok összeegyeztethetetlenek a hatalommegosztásra vonatkozó elvekkel.

48. E tekintetben e bíróság megállapítja, hogy az elévülési időket és ez utóbbiak számítási módjait a nemzeti jogalkotónak pontos rendelkezésekben kell meghatározniuk, így tehát nem az igazságügyi hatóságok feladata minden egyes esetben külön határozni a tartalmukról. Márpedig a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) úgy véli, hogy a Taricco és társai ítéletben felállított elvek nem teszik lehetővé az igazságügyi hatóságok mérlegelési jogköreinek korlátozását, így e hatóságok szabadon mellőzhetik a szóban forgó jogszabályi rendelkezések alkalmazását, ha úgy ítélik meg, hogy ezek a bűncselekmények visszaszorításának akadályai.

B. Az Olasz Köztársaság alkotmányos identitásáról

49. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) az előzetes döntéshozatalra utaló határozatában végül azt állítja, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy mellőzze a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését, amennyiben ez a kötelezettség alkotmányos rendjének alapelveibe ütközik, és ennek következtében érintheti az Olasz Köztársaság nemzeti, többek között alkotmányos identitását.

¹⁴ C-399/11, EU:C:2013:107.

¹⁵ A személyek eljárási jogainak megerősítése, valamint a kölcsönös elismerés elvének az érintett személy megjelenése nélkül [helyesen: az érintett személy távollétében] lefolytatott eljárásokat követően hozott határozatokra való alkalmazásának előmozdítása tekintetében a 2002/584/IB, 2005/214/IB, 2006/783/IB, 2008/909/IB és 2008/947/IB kerethatározatok módosításáról szóló, 2009. február 26-i 2009/299/IB tanácsi kerethatározat (HL 2009. L 81., 24. o.).

50. E bíróság rámutat, hogy az uniós jog, és annak a Bíróság által elfogadott értelmezése nem tekinthető úgy, mint amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy lemondjanak alkotmányos rendjük azon legfőbb elveiről, amelyek meghatározzák nemzeti identitásukat. Így a Bíróság egyik ítéletének alkalmazása mindig attól, a nemzeti hatóságok – Olaszországban a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) – által megítélendő feltételtől függ, hogy összeegyeztethető-e ez utóbbi a tagállam alkotmányos rendjével.

V. Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

51. Mindezen megfontolások alapján a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) a Lisszaboni Szerződés megerősítéséről és végrehajtásáról szóló, 2008. augusztus 2-i 130. sz. törvény 2. cikkére vonatkozó alkotmányossági kérdésre vonatkozó eljárást felfüggesztette, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé.

- „1) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdését, hogy az előírja a büntetőbíróság számára az elévüléssel kapcsolatos olyan nemzeti szabályozás mellőzését, amely az esetek jelentős számában megakadályozza az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalások visszaszorítását, vagyis az állam pénzügyi érdekeit sértő csalások vonatkozásában előírt elévülési időhöz képest az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalások esetében rövidebb elévülési időt ír elő akkor is, ha az alkalmazás szóban forgó mellőzésének nincs kellően határozott jogalapja?
- 2) Úgy kell-e értelmezni az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdését, hogy az előírja a büntetőbíróság számára az elévüléssel kapcsolatos olyan nemzeti szabályozás alkalmazásának mellőzését, amely az esetek jelentős számában megakadályozza az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalások visszaszorítását, vagyis az állam pénzügyi érdekeit sértő csalások vonatkozásában előírt elévülési időhöz képest az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalások esetében rövidebb elévülési időt ír elő akkor is, ha a tagállam jogrendjében az elévülés a büntető anyagi jog részét képezi, és arra vonatkozik a törvényesség elve?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a [Taricco és társai] ítéletet, hogy az előírja a büntetőbíróság számára az elévüléssel kapcsolatos olyan nemzeti szabályozás alkalmazásának mellőzését, amely az esetek jelentős számában megakadályozza az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalások visszaszorítását, vagyis az állam pénzügyi érdekeit sértő csalások vonatkozásában előírt elévülési időhöz képest az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalások esetében rövidebb elévülési időt ír elő akkor is, ha az alkalmazás szóban forgó mellőzése ellentétes a tagállam alkotmányos rendjének alapelveivel vagy a személyeknek a tagállam Alkotmányában elismert, elidegeníthetetlen jogaival?”

VI. Előzetes észrevételek

52. Mielőtt vizsgálni kezdeném a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseket, úgy vélem, célszerű lenne néhány előzetes megállapítást tennem mindenekelőtt a Taricco és társai ítélet körülményeire, valamint a felek és az Európai Bizottság által a tárgyaláson elfogadott megközelítésre vonatkozóan.

53. Először is jelezni kívánom, hogy az olasz büntető törvénykönyvben szabályozott elévülési szabályok hatása az igazságügyi eljárások hatékonyságára, függetlenül attól, hogy személy elleni büntett vagy vétség miatt indulnak, vagy gazdasági és pénzügyi bűncselekményekről van szó, nem új kérdés. E tárgyban már számos, az Olasz Köztársaságnak címzett jelentés és ajánlat készült, amelyekben többek között az elévülés szabályaira és számítási módjaira, és különösen az elévülés félbeszakadási okainak megszorító értelmezésére és a meg nem szakítható és fel nem függeszthető abszolút elévülés fennállására vonatkozó kifogások szerepeltek.

54. Nem újak tehát a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben feltárt nehézségek, amelyek a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdésében és 161. cikkének második bekezdésében foglalt elévülési szabályok által a héacsalások megtorlásának hatékonyságára kifejtett hatással kapcsolatosak.

55. Nemzeti szinten mindenekelőtt az igazságügyi hatóságok már egészen korán értesítették a nemzeti jogalkotót arról, hogy a hatályos elévülési idők akadályozták a jogerős határozat meghozatalát a súlyos és bonyolult korrupciós ügyekben,¹⁶ aminek eredményeként létrehozta egy munkacsoportot (*ad hoc* bizottságot), amelynek a feladata az elévülési szabályok reformjával kapcsolatban fennálló lehetőségek tanulmányozása volt, és amely 2013. április 23-án készítette el a jelentését.¹⁷

56. Ezt követően uniós szinten a Bizottság 2014-ben egy külön tanulmányt készített az olasz elévülési rendszernek a korrupció elleni hatékony küzdelemre kiható következményeiről.¹⁸ Így megállapította, hogy „[a] korrupciós ügyekben folytatott nyomozás és ítélezés általános keretében az elévülés problémája folyamatosan fennálló komoly aggály [ebben a tagállamban]”, és rámutatott, hogy „[a]z olasz jog alapján alkalmazandó elévülési időszak a hosszan elhúzódó bírósági eljárásokkal, az elévüléssel kapcsolatban alkalmazandó szabályokkal és számítási módszerekkel, a felfüggesztés és megszakítás jogalapja tekintetében a rugalmasság hiányával, valamint a meg nem szakítható és fel nem függeszthető abszolút elévüléssel együtt jelentős számú ügy esetében az eljárás megszüntetéséhez vezetett és vezet ma is”.¹⁹

57. Ezután a Bizottság, a Tanács által 2013. július 9-én az Olasz Köztársaságnak küldött ajánlásokat²⁰ felhasználva, felhívta ezt a tagállamot arra, hogy a korrupció visszaszorítását szolgáló jogi keret megerősítése céljából vizsgálja felül az elévülési időkre vonatkozó fennálló szabályait.

58. Az Európa Tanács szintjén jelenleg az Emberi Jogok Európai Bírósága az Alikaj és társai kontra Olaszország ítéletben²¹ és a Cestaro kontra Olaszország ítéletben²² szintén úgy határozott, hogy az elévülés mechanizmusa, a büntető törvénykönyv 157–160. cikkében szabályozott formájában, az EJEE-ben a büntetőügyekkel kapcsolatosan biztosított alapvető jogok védelme érdekében előírt követelményekkel ellentétes hatást fejthet ki, mivel ez a mechanizmus azzal a következménnyel járhat, hogy súlyos bűncselekmények büntetlenül maradnak. Ez a bíróság úgy ítélte tehát meg, hogy ez a jogszabályi keret nem megfelelő²³ az élet elleni támadások, valamint a kínzást és a bántalmazást megvalósító cselekmények megelőzésére és megtorlására.

16 Lásd különösen: primo rendiconto della attività 1° luglio 2010/ 30 giugno 2011, Procura della Repubblica presso il Tribunale ordinario di Milano, 2010–2011. évi tevékenységi jelentés, 12. o., 3.4 pont (Il problema prescrizione) és 16. o., 5.1 pont (La criminalità economica), elérhető a következő internetcímen: <http://www.procura.milano.giustizia.it/files/relazione-25-luglio-2011.pdf>, valamint Bilancio di responsabilità sociale, 2011–2012, 28. o., elérhető a következő internetcímen: <http://www.procura.milano.giustizia.it/files/bilancio-sociale-procura-12-dic-2012.pdf>.

17 Commissione Fiorella – Per lo studio di possibile riforma della prescrizione, elérhető a következő internetcímen: https://www.giustizia.it/giustizia/it/mg_1_12_1.page?sessionId=J2kpey+SYa6GMnDwpBxPZ+7?facetNode_1=0_10&facetNode_2=3_1&facetNode_3=4_57&contentId=SPS914317&previousPage=mg_1_12.

18 A Bizottság 2014. február 3-i jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek, az Európai Unió antikorrupciós jelentése, 12. melléklet – Olaszország [COM(2014) 38 final].

19 Lásd e jelentés 8. és 9. oldalát. A Bizottság többek között a 2010. novemberi *Timed Out: Statutes of Limitation and Prosecuting Corruption in EU Countries*, jelentésre hivatkozik, amelyben egy nem kormányzati szervezet, a Transparency International megvizsgálta az elévülési időknek az Európai Unió belüli korrupcióellenes eljárásokra kifejtett hatását: 2005. és 2010. között tíz eljárásból egy az elévülési idő lejártá miatt zárult le, míg más tagállamokban ez az átlag 0,1% és 2% között mozog (11. o.).

20 A Tanács ajánlása Olaszország 2013. évi nemzeti reformprogramjáról és Olaszország 2012–2017-es stabilitási programjának tanácsi véleményezéséről (HL 2013. C 217., 42. o.), lásd a (12) preambulumbekendést és a 2. ajánlást.

21 EJEB, 2011. március 29., CE:ECHR:2011:0329JUD004735708. Lásd különösen a 95. és 97., valamint 108. §-t, ez utóbbiban az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapítja, hogy „tekintettel a szóban forgó pozitív kötelezettségek közé tartozó gyorsaság és az észszerű gondosság követelményére [EJEE 2. cikk], elegendő megállapítani, hogy [Emberi Jogok Európai Bíróságának] ítélkezési gyakorlata szerint az elévülés alkalmazása vitathatatlanul ezen elfogadhatatlan «intézkedések» egyike, mivel akadálya lehet egy elítélésnek”.

22 EJEB, 2015. április 7., CE:ECHR:2015:0407JUD000688411.

23 Lásd: EJEB, 2015. április 7., Cestaro kontra Olaszország ítélet, CE:ECHR:2015:0407JUD000688411, 225. §.

59. Így a csupán néhány hónappal a Taricco és társai ítélet előtt hozott Cestaro kontra Olaszország ítélet²⁴ elmarasztalta az Olasz Köztársaságot az EJEE 3. cikkének anyagi és eljárásjogi szempontból történő megsértése miatt, mivel az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy „strukturális problémáról” van szó, vagyis az olasz büntető törvénykönyvben előírt elévülési szabályok „nem alkalmasak” a kínzást megvalósító cselekmények megtorlására, és nem rendelkeznek elegendő visszatartó erővel sem.²⁵ Miután megállapította, hogy ezek az elévülési szabályok a gyakorlatban a nyomozóhatóságok és az ítélkező bíróságok minden erőfeszítése ellenére akadályává válhatnak a felelősök elítélésének és megbüntetésének, az Emberi Jogok Európai Bírósága úgy határozott, hogy az ilyen típusú bűncselekményekre alkalmazott olasz büntetőjog „nem felel meg” a büntetés követelményének és nem rendelkezik a hasonló bűncselekmények elkövetésének megelőzéséhez szükséges visszatartó erővel. Ezért az Emberi Jogok Európai Bírósága felhívta az Olasz Köztársaságot arra, hogy teremtsen meg az ilyen bűncselekmények felelőseinek megfelelő megbüntetésére és a Bíróság ítélkezési gyakorlatával ellentétes intézkedések kihasználásának megakadályozására alkalmas jogi eszközöket, mivel az elévülési szabályokat az EJEE követelményeivel összhangban kell alkalmazni.²⁶

60. Ezenkívül politikai szinten legutóbb az Európa Tanács Korrupció Elleni Államok Csoportja (GRECO) az Olasz Köztársaságra vonatkozó első (2008. június), második (2008. október) és harmadik (2011. október) értékelési időszakról készített együttes értékelési jelentéseiben²⁷ megállapította, hogy noha az elévülési idők elvi időtartama nem tér el túlzottan a részes államok elévülési idejétől, az elévülési idők számítása és az egyéb tényezők (mint amilyen a korrupcióval kapcsolatos nyomozások bonyolult jellege, a bűncselekmény elkövetésének időpontja és a bűnüldöző hatóságok tudomására jutás között esetlegesen eltelt idő, a rendelkezésre álló jogorvoslatok, a büntető igazságszolgáltatás késedelme és túlterheltsége) jelentős mértékben korlátozzák az Olaszországban hatályos büntetési rendszer hatékonyságát.

61. Végül, nemzetközi szinten a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) a korrupció elleni közdelemről szóló egyezmény végrehajtására vonatkozó értékelési jelentéseiben²⁸ szintén azt javasolta az Olasz Köztársaságnak, hogy hosszabbítsa meg a büntető törvénykönyvben előírt abszolút elévülési idő időtartamát oly módon, hogy az biztosítsa a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben megnyilvánuló korrupcióra vonatkozó büntetőeljárások hatékonyságát, és tegyen eleget az említett Egyezmény 6. cikkében előírt követelményeknek.²⁹ Úgy tűnik, ennek tett eleget az Olasz Köztársaság a Senato (olasz szenátus) által 2017. március 15-én jóváhagyott törvényjavaslat³⁰ keretében.

62. Úgy vélem, hogy ezek a tényezők jelentőséggel bírnak a nemzeti háttér és a Taricco és társai ítéletet magukban foglaló európai összefüggések megértésében.

63. Másodszer, a tárgyaláson kialakult viták alapján, emlékeztetve a büntetőjog speciális jellegére, fontosnak tartom a felek és a Bizottság által egyhangúan elfogadott megközelítés helyesbítését.

24 EJEB, 2015. április 7., CE:ECHR:2015:0407JUD000688411.

25 Lásd az ítélet 225., 242. és 245. §-át.

26 Lásd az említett ítélet 208. és 246. §-át.

27 Ezek a jelentések elérhetőek a GRECO honlapján: (<http://www.coe.int/fr/web/greco/evaluations>) – az egyes országok értékelése.

28 Lásd nevezetesen: Olaszország: 2. szakasz, a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezetnek (OECD) a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben a külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről szóló egyezmény és a nemzetközi kereskedelmi ügyletek során előforduló korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemről szóló 1997-es ajánlás alkalmazásáról szóló 2004. november 29-i jelentése, 146. és azt követő pontok, valamint Olaszország: 2. szakasz, a 2. szakasz alapján adott ajánlás végrehajtásáról szóló monitoring jelentés, az egyezmény és a nemzetközi kereskedelmi ügyletek során előforduló korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemről szóló 1997-es felülvizsgált ajánlás 2007. március 23-i alkalmazása, ajánlás 7 (b), 17. o., és a nemzetközi kereskedelmi ügyletekben külföldi hivatalos személyek megvesztegetése elleni küzdelemről szóló OECD-egyezmény Olaszország által a 3. szakaszban történő végrehajtásáról szóló, 2011. december 16-i jelentés, 94. és azt követő pontok (a jelentések elérhetőek a következő internetcímen: <http://www.oecd.org/fr/daf/anti-corruption/italie-conventiondelocdesurluttecontrelacorrupcion.htm>).

29 Ez a rendelkezés megköveteli „a nyomozások és az eljárások lefolytatásához elegendő határidő” biztosítását.

30 A „Modifiche al codice penale in materia di prescrizione del reato” címet viselő 1844. sz. törvényjavaslat, amely elérhető az olasz szenátus honlapján: <http://www.senato.it/leg/17/BGT/Schede/Ddliter/45439.htm>.

64. A büntetőjog ugyanis a közrend, jelen esetben az Unió közrendjének fogalmához kapcsolódó büntetőigény. Ennek a jognak tehát egyensúlyt kell teremtenie a közrend betartása, a polgárok törvényszegés esetén fennálló törvény előtti egyenlősége és a terheltek eljárási jogainak biztosítása között. Márpedig a terheltek által e garanciákra történő hivatkozás egyetlen esetben sem eredményezhet alanyi jogot önkényes büntetés kiszabáshoz vagy az elkövetett jogsértő cselekmények rendes és súlyozott következményei alóli mentesüléshez.

VII. Elemzés

65. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) előzetes döntéshozatalra előterjesztett első két kérdésében kétségbe vonja a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított elveknek és feltételeknek a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvével való összeegyeztethetőségét. Az olasz jogrendben ez az elv megköveteli, hogy az elévülési időt a tényállás megvalósításának időpontjában hatályos rendelkezésben pontosan határozzák meg, és amennyiben hátrányos a terheltre, akkor semmilyen körülmények között ne kerülhessen sor visszamenőleges hatályú alkalmazására.

66. Így az olasz alkotmány biztosítja valamennyi magánszemély számára, hogy valamely felróható cselekmény elkövetése előtt megtudhassa, hogy ez a cselekmény bűncselekmény-e, és hogy milyen büntetés és elévülési idő alkalmazandó az elkövetése esetén. Ezen elemek egyike sem módosítható az érintett hátrányára.

67. Márpedig, a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) szerint a Bíróság által a Taricco és társa ítéletben megállapított kötelezettség, amely alapján a nemzeti bíróság a folyamatban lévő ügyekben mellőzni köteles a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésében és a 161. cikke második bekezdésében foglalt rendelkezéseket, ellentétes ezzel az elvvel.

68. Álláspontja alátámasztására a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) előadja, hogy a szóban forgó rendelkezések egyfelől az eljárás észszerű határideje tiszteletben tartásának, másfelől a terhelt jogainak biztosítására törekedve kerültek elfogadásra. E tekintetben el kell ismerni, hogy önmagában a Taricco és társai ítélet alapján nem lehet választ adni a kérdést előterjesztő bíróság által megfogalmazott kifogásokra.

69. Ugyanakkor igazságtalan lenne túlzott mértékben bírálni a Bíróságot amiatt, hogy ezt nem tette meg, mivel sem az első előzetes döntéshozatal iránti kérelmet megfogalmazó Tribunale di Cuneo (cuneói rendes bíróság), sem az olasz kormány nem hivatkozott a Taricco és társai ítélet alapját képező ügyben előterjesztett írásbeli vagy szóbeli észrevételeiben az olasz jogrend elévülési rendszerének jellegéhez és az ezt meghatározó szabályokhoz kapcsolódó sajátosságokra, míg az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) jelenleg ezekkel a sajátosságokkal foglalkozik.

70. Így tehát javaslom a Bíróságnak, hogy az olasz bíróságok ezen kiegészítő kérelme alapján egészítse ki az első válaszát.

71. Nincs szó arról, hogy kétségessé válna a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított elv, mely szerint a nemzeti bíróságnak az Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásokkal szembeni hatékony és visszatartó erejű szankciók biztosítása érdekében mellőznie kell a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésében és a 161. cikke második bekezdésében található szabályokat, és még inkább pontosítani kell azokat a feltételeket, amelyek alapján ezt a kötelezettséget végre kell hajtani.

A. A Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított elvről

72. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) álláspontja azon fogalmak köré összpontosul, amelyeknek az általa meghatározott elemei többek között az uniós jog tényleges érvényesülésének elvébe ütköznek, és ezáltal ez utóbbival összeegyeztethetetlenek.

73. Következésképpen a feltett kérdések elemzésének megkezdése előtt egészen pontosan azonosítani kell azokat a pontokat, amelyek erre az eredményre vezetnek.

74. Először is a bűncselekmények és a büntetések törvényességének elve, amelyet emellett a büntetőjog törvényessége elvének is neveznek, a mai büntetőjog egyik alapelve. Ezt az elvet nevezetesen az olasz büntetőjogtudós, Cesare Beccaria dolgozta ki, amikor a híres „A bűnökről és a büntetésekről”³¹ című tanulmányában Montesquieu munkáira³² hivatkozott.

75. Hagyományosan elfogadott, hogy ennek az elvnek megfelelően egy bűncselekmény nem felróható és nem büntethető, ha a felróhatóság és a büntetés nem volt a tényállás megvalósítása előtt előrelátható, és törvényben szabályozott.

76. A jelen ügyben ez az elv csak azért okoz problémát, mivel Beccaria ezen definícióját az olasz jog azzal egészíti ki, hogy az elévülés rendszere is ezen elv hatálya alá tartozik, és így a bűnözőt szerzett jog illeti meg ahhoz, hogy az eljárások a bűncselekmény elkövetésének időpontjában létező szabályok szerint folytatódjanak le.

77. Másodszor, az elévülésnek itt nem a fogalma, hanem a rendszere összeegyeztethetetlen az uniós joggal, többek között az olasz jogalkotás által bevezetett olyan sajátosságok miatt, mint az elévülés felfüggesztése és félbeszakítása.

78. Ugyanis, ami az elévülés félbeszakadását illeti, a szóban forgó rendelkezések – az elévülés félbeszakadását csekély számú, adott esetben elhúzódó, ráadásul korlátozott hatású eljárási cselekményre fenntartva – korlátozzák azokat az eseteket, amikor az elévülés folyamata félbeszakítható. Így, ha egy elévülést félbeszakító eljárási cselekmény bekövetkezik, ez nem jár az eredeti határidővel azonos új elévülési idő megkezdődésével, csupán ez utóbbi határidő egynegyedével meghosszabbodik, ráadásul ezt a meghosszabbított elévülési határidőt nem lehet újra felfüggeszteni vagy félbeszakítani, így a félbeszakadás az eljárás során csak egyszer fordulhat elő.

79. Az olasz büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésének és a 161. cikkének második bekezdésének együttes alkalmazása tehát az alkalmazandó elévülési idő abszolút korlátozásához vezet. Ennélfogva ez az elévülési idő változtathatatlaná válik, és ebből a szempontból egy jogvesztő határidő jellegét ölti, amely – hagyományos meghatározása szerint – egy olyan, törvényben meghatározott határidő, amelynek folyamata, az elévülés esetével ellentétben, nem függeszthető fel, és nem szakítható félbe³³. Márpedig ez a fogalom összeegyeztethetetlen magával az elévülés fogalmával, és a szerzők ezt a két fogalmat egyébként egymással szembeállítják.

80. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) által támogatott megközelítéssel szemben, amelynek alátámasztására ez a bíróság egyfelől az eljárás észszerű határidejének biztosítására irányuló törekvésre, másfelől a terhelt jogainak biztosítására hivatkozik, a Taricco és társai ítélet, amint már utaltam rá, nem tartalmazza mindazokat az elemeket, amelyek lehetővé tennék ennek cáfolatát.

31 1764.

32 Montesquieu, *A törvények szelleméről* (Anglia alkotmánya, XI. könyv, VI. fejezet), 1748.

33 Lásd: Cornu G., *Vocabulaire juridique*, Presses universitaires de France, Párizs, 2011.

81. Valójában az olasz büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdésében és 161. cikkének második bekezdésében foglalt elévülés rendszere és az uniós jog tényleges érvényesülésének követelménye közötti összeegyeztethetlenség eredetét kell vizsgálni.

82. Egy jog csak akkor lehet hatékony, ha megsértését szankcionálják.

83. Mivel az uniós jog a védelme biztosítása érdekében valamennyi megsértését büntetni rendeli, minden olyan rendszer, amelynek e jog végrehajtása a feladata, azonban ténylegesen a büntetés elmaradását vagy a büntetlenség nyilvánvaló és nagymértékű kockázatát idézi elő, fogalmilag ellentétes az uniós jog elsőbbségének elvével és a – többek között az EUMSZ 325. cikkben alapuló – tényleges érvényesülés elvével.

84. Ebben az esetben vajon ez a helyzet?

85. Többek között az Unió pénzügyi érdekeivel szemben elkövetett bűncselekmények jellegét, és különösen az alapvetően határokon átnyúló jellegét figyelembe vevő megállapítások alapján igennel válaszolok.

86. Az ilyen gazdasági és pénzügyi bűnözésre vonatkozó nyomozások a csalás jelentőségének, vagyis az időtartamának, a nagyságrendjének és a csalás révén szerzett nyereségnek a megállapítását kötelesek lehetővé tenni. Márpedig elképzelhető, hogy egy, több országban működő fedőcégek, különböző állampolgárságú társtettesek és bűnszervezetek részvételével elkövetett héával kapcsolatos körhincsalás milyen időtartamú nyomozást igényel,³⁴ amely műszaki vizsgálatokat, számos kihallgatást és szembesítést, valamint könyvvizsgálói és pénzügyi szakértői véleményt, illetve nemzetközi igazságügyi és rendőrségi együttműködési intézkedéseket tesz szükségessé. A bírósági eljárás során az ítélkező hatóságoknak a tisztességes eljárás biztosítékainak tiszteletben tartása mellett egy összetett büntetőjogi eljárást kell lefolytatniuk az egyes terheltek egyéni felelősségének megállapítására, egyúttal kezelniük kell az ügyvédek és egyéb szakértők által követett, az eljárásnak az elévülésig történő elhúzására irányuló védelmi stratégiát.

87. Az ilyen jellegű ügyekben tehát a nyomozásra és a bírósági eljárásra előírt jogvesztő határidő rendszeresen elégtelennek bizonyul, és a különböző nemzeti és nemzetközi szintű jelentések ténylegesen alátámasztják a megállapított tehetetlenség rendszerszintű jellegét. A büntetlenség kockázata ebben az esetben nem az igazságügyi hatóságok által megvalósított késedelemnek, kivételezésnek vagy mulasztásnak róható fel, hanem annak, hogy a jogszabályi keret nem alkalmas a héacsalások szankcionalizálására, mivel a nemzeti jogalkotó a határozathozatalra – túlságosan rövid tartama és változtathatatlan jellege miatt – észszerűtlen határidőt állapított meg, amely a nemzeti bíróságot minden erőfeszítése ellenére meggátolja abban, hogy az elkövetett cselekmények esetében a kilátásba helyezett rendes szankciót alkalmazza.

88. Megértem, hogy az Ex-Cirielli törvényben meghatározott elévülési rendszer módosítása során a nemzeti jogalkotót többek között a – gyakran az Emberi Jogok Európai Bírósága által megállapított – eljárási késedelmek elleni küzdelem, és ennek következtében a terheltek érdekében az eljárás észszerű határideje biztosításának szándéka vezette.

³⁴ Az Európai Parlament az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelméről – a csalás elleni küzdelemről szóló 2015. évi éves jelentésről szóló 2017. május 16-i állásfoglalásában [2016/2097(INI)] megállapította, hogy a körhincsalás 2014-ben önmagában véve mintegy 50 milliárd euró héabevétel-kiesésért volt felelős.

89. Azonban paradox módon ez a módosítás, amelyet a bírósági eljárások felgyorsításának szándéka váltott ki, sérti az észszerű határidő fogalmát, és végső soron akadályozza a megfelelő igazságszolgáltatást.³⁵

90. Az EJEE 6. cikkének (1) bekezdése alapján ugyanis az Emberi Jogok Európai Bírósága az észszerű határidőt úgy határozza meg, hogy az megköveteli, hogy az ítékezésre nyitva álló határidő az ügy objektív összetettségéhez, a vita tárgyához és a felek, valamint az illetékes hatóságok magatartásához igazodjon.³⁶

91. Márpedig meg kell állapítani, hogy egy jogvesztő határidő jellegénél fogva épp az ellenkezője ennek az elvnek.

92. Az észszerű határidőhöz való jog nem a büntetés elmaradásához való jog, és nem akadályozhatja meg az elkövető tényleges elítélését.

93. Márpedig a jogvesztő határidő épp ilyen visszás hatást válthat ki.

94. E tekintetben úgy vélem, fel kell hívnom a figyelmet az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvvel vonatkozó javaslat³⁷ szövegére, amely hatálya körébe tartozónak tekinti a súlyos héacsalás bűncselekményét. Míg a PIF-egyezmény nem foglalkozott az elévülési idővel, addig ezen irányelvjavaslat 12. cikke az Unió költségvetését sértő bűncselekményekre alkalmazandó elévülési rendszerre vonatkozó, jogilag kötelező és részletes új szabályokat vezet be. A tagállamok gondoskodnak az elévülési idők előírásáról.

95. Márpedig, noha a PIF-irányelvjavaslat olyan meghosszabbított elévülési időket ír elő, amelyek elegendő időt hagynak a bűnüldözésnek a bűncselekmények elleni hatékony küzdelemre, ugyanakkor meghatározza az ítélethozatalra nyitva álló abszolút határidő felső határát.

96. Teljes értetlenséggel álllok tehát az előtt, hogy ebben a tervezetben egy olyan elévülési rendszerre tesznek javaslatot, amelynek számítási módja a jelen ügyben szereplő eljárási rendszeren alapul, így hatása megegyezik a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésének és 161. cikke második bekezdésének együttes alkalmazása által kifejtett hatással, amellyel szemben véleményem szerint ugyanazok a kifogások merülhetnek fel, mivel a valóságban ugyanazokat a kockázatokat hordozza.

35 Állandó ítélkezési gyakorlata alapján az Emberi Jogok Európai Bírósága az 1992. október 12-i Boddaert kontra Belgium ítéletében (CE:ECHR:1992:1012JUD001291987, 39. §) emlékeztetett arra, hogy az EJEE 6. cikke ténylegesen előírja a bírósági eljárások gyorsaságát, egyúttal egy még általánosabb elvet, a gondos igazságszolgáltatás elvét is tartalmazza. Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint ennek következtében egyensúlyt kell teremteni ezen alapkövetelmény különböző vetületei között.

36 Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint egy ügy rendkívül összetettnek minősül, ha a gyanú az úgynevezett „fehérgalléros” bűnözés területét érinti, különösen, ha nagyléptékű csalásról van szó, amelyben több társaság vesz részt, vagy amelyben olyan összetett tranzakciók valósulnak meg, amelyek célja a vizsgálatot végző hatóságok ellenőrzése alóli kibújás, és amelyek jelentős könyvvizsgálói és pénzügyi szakértői véleményt tesznek szükségessé. Lásd különösen: 2000. augusztus 1., C. P. és társai kontra Franciaország ítélet (CE:ECHR:2000:0801JUD003600997, 26. § valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), amely egy társadalmi javakkal való visszaélést, hűtlen kezelést, hamisítást, hamisított okiratok felhasználását és csalást megvalósító, gazdasági és pénzügyi vonatkozású ügy, amelyben egy több vállalkozásból és magánszemélyből álló csoportot vontak felelősségre. Ebben az ügyben az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy az ügy legfőbb jellegzetessége a rendkívüli összetettsége volt, mivel olyan nagymértékű csalásról volt szó, amelyben több vállalkozás is részt vett, továbbá, hogy a bűncselekmények e típusát olyan összetett tranzakciók útján valósították meg, amelynek célja a vizsgálatot végző hatóságok ellenőrzése alóli kibújás, és az igazságügyi hatóságok előzetes feladata az egymáshoz kapcsolódó vállalkozások hálózatának kibogozása, a közöttük fennálló intézményi, igazgatási és pénzügyi kapcsolatok jellegének pontos beazonosítása volt, és hogy nemzetközi megkeresés kibocsátása, valamint komoly könyvvizsgálói és pénzügyi szakértői vélemény készítése vált szükségessé.

37 2012. július 11-i irányelvjavaslat, COM(2012) 363 final, a továbbiakban: PIF-irányelvjavaslat. Az irányelv minimumszabályokat lenne hivatott megállapítani az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás és egyéb jogellenes tevékenységek elleni küzdelem terén a bűncselekmények és a büntetőjogi szankciók fogalmának és az elévülési határidőknek a meghatározására vonatkozóan, azzal a céllal, hogy hatékonyan hozzájáruljon az Unió ezen érdekeit érintő bűncselekményekkel szembeni védelem megerősítéséhez. Így a javaslat célja, hogy fokozza a jelenleg az EUSZ K.3. cikke alapján létrejött, az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. július 26-án Luxemburgban aláírt egyezményben (HL 1995. C 316., 49. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 8. kötet, 57. o.; kihirdette: a 2009. évi CLIX. törvény, a továbbiakban: PIF-egyezmény) biztosított védelmi szintet, felváltva az irányelvet azon tagállamok tekintetében, amelyekre nézve az kötelező.

97. Az ilyen típusú rendelkezések valójában az igazságügyi intézményekre hárítják annak felelősségét, ha elmarad az ügyek elbírálása. Az feledésbe merül, hogy az eljárások hatékonysága az igazságszolgáltatás rendelkezésére álló eszközöktől függ, és az ezektől való megfosztás minden alkalommal az uniós jogból eredő kötelezettségek alóli kibújásra ad lehetőséget. A veszély tehát abban áll, hogy a legsúlyosabbnak és leginkább összetettnek tekintett ügyeket „rövidre zárják”, ami nem biztosítja a bűncselekmény hatékony és visszatartó erejű büntetését, és többek között nem teszi lehetővé az elkövetőkik kellően hosszú időre történő eltávolítását. Így, akár a legjobb szándék ellenére is, azt kockáztatjuk, hogy elősegítjük a pénzmosást vagy azon jogellenes tevékenységek finanszírozását, amelyek rendkívül károsak az Unió és a polgárai szempontjából, hiszen végső soron ők azok, akiknek az érdekei sérülnek.

98. Bár számomra teljes mértékben jogszerűnek tűnik egy, a bűncselekmény elkövetésének napján kezdődő olyan határidő előírása, amelynek elteltével nem indítható eljárás, amennyiben e határidőn belül nem folyt nyomozás ebben a kérdésben, ugyanakkor úgy vélem, elengedhetetlen, hogy ha a büntetőeljárás egyszer már megkezdődött, végig lefolytathassák, amellettt hogy valamennyi eljárási cselekmény félbeszakítja az elévülést, majd új, teljes tartamú határidőt indít el, amelynek egyetlen korlátja és mércéje az Emberi Jogok Európai Bírósága által észszerű eljárási határidő elvének tiszteletben tartása.

99. Az észszerű határidő elvének tiszteletben tartása véleményem szerint valamennyi tagállamra nézve kötelező.

100. Az Unió pénzügyi érdekeinek védelme keretében ugyanis ezek a tagállamok az uniós jogot hajtják végre, és ennek következtében kötik őket a Charta rendelkezései. Márpedig a Charta 47. cikke és az EJE 6. cikkének (1) bekezdése alapján, amelyek azonos kifejezésekkel fogalmazzák meg az eljárás észszerű határidejének elvét, a tagállamokat köti az Emberi Jogok Európai Bírósága által megállapított, az előzőekben hivatkozott meghatározás.

101. Ennek következtében úgy gondolom, hogy a Bíróságnak az elévülés félbeszakadásának fogalmát az uniós jog önálló fogalmaként kellene értékelnie, és ebben az értelemben meg kellene állapítania, hogy valamennyi eljárási cselekmény, továbbá az ennek meghosszabbítását jelentő eljárások félbeszakítják az elévülési időt, ezáltal egy új határidő kezdődik, amely megegyezik az eredeti határidővel, mivel az elévülésből eddig eltelt idő törlődik.

102. Kizárólag az ilyen típusú meghatározás segíti elő az ilyen jellegű bűncselekmények üldözésének biztosítását.

103. Noha a PIF-irányelvjavaslat elfogadásáról és az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló tárgyalások a csalás közös definíciójának és az alkalmazandó büntetési tételek meghatározására irányulnak, egy ilyen harmonizáció nem tud kielégítő eredményeket létrehozni, amennyiben nem kísérik és támogatják a nyomozásokkal és az eljárásokkal kapcsolatos hatékony intézkedések, különösen egy, az Unió egészében egységes elévülési rendszer.

104. Ha nem így lenne, akkor az Európai Ügyészség³⁸ és vele együtt a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megfelelő működése valójában halálra lenne ítélve.

38 Lásd: az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló tanácsi rendeletre irányuló 2013. július 17-i javaslat (COM(2013) 534 final), valamint az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló rendelet 2017. január 31-i tervezete (5766/17. sz. dokumentum). A rendelettervezet elfogadását követően az Európai Ügyészség jár el valamennyi, az Unió pénzügyi érdekeit sértő bűncselekménnyel, köztük a határokon átnyúló heácsolásokkal szemben. 2017. április 3-án tizenhat tagállam, a Belga Királyság, a Bolgár Köztársaság, a Cseh Köztársaság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, a Horvát Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Portugál Köztársaság, Románia, a Szlovén Köztársaság, a Szlovák Köztársaság és a Finn Köztársaság jelezte szándékát az Európai Ügyészség létrehozására vonatkozó megerősített együttműködés kialakítására.

105. Hogyan fogadható el ugyanis, hogy abban az egységes térségben, amelynek célja, hogy a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséggé váljon, az Unió pénzügyi érdekeivel szembeni ugyanazon bűncselekmény az egyik tagállamban elévül, míg a szomszédos államban jogerősen elítélhetik?

106. Éppen azért, mert egy ilyen helyzet már előfordult, lényeges tehát az Unió pénzügyi érdekeinek védelme érdekében az elévülési szabályok valamennyi tagállamban egyenértékű és egységes harmonizációja, ezáltal pedig annak megakadályozása, hogy a bűnözők a számukra legkedvezőbb büntetőjogokat kihasználva szinte büntetlenek maradhassanak, ami a *forum shopping* veszélyét rejtheti magában.³⁹

107. Ezen túlmenően, a Bizottság évek óta szüntelenül emlékeztet a jelenlegi rendszer gyengeségeire, amely rendszert a jogi hagyományok és a jogrendszerek eltérései, a PIF-egyezmény⁴⁰ nem teljes körű ratifikációja és a tagállamok által elfogadott büntetőjogi vonatkozású politikai prioritások következtében rendkívül szétaprózódott jogi keret jellemez.⁴¹ Figyelemmel különösen az elkövetők, és az Unió pénzügyi érdekeinek sérelmére elkövetett jogellenes tevékenységekből származó jövedelmek mobilitására, valamint az ennek eredményeként lefolytatandó bonyolult, határokon átnyúló nyomozásokra, a Bizottság jelenleg nem megfelelőnek ítéli az e tárgyban alkalmazandó nemzeti elévülési időket.⁴²

108. Mindezek alapján a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben felállított elvből kiindulva úgy vélem, hogy az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az előírja a nemzeti bíróságok, mint az Unió közösségi jogát alkalmazó bíróságok számára, hogy mellőzzék a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésének és 161. cikke második bekezdésének együttes alkalmazásából származó abszolút elévülési időt akkor, ha az az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalás eseteiben megakadályozza a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását, vagy az érintett tagállam pénzügyi érdekeit sértő csalás eseteire hosszabb elévülési időket ír elő, mint az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásnál.

39 Lásd még: az Európai Számvevőszék „A Közösségen belüli héacsalás kezelése: fokozottabb fellépésre van szükség” című 24/2015. sz. különjelentése, amely megállapítja, hogy a „héacsalás gyakran összekapcsolódik a szervezett bűnözéssel. Az „eltűnő kereskedő” révén elkövetett, Közösségen belüli csalásokból származó bevételt általában más bűncselekményekbe fektetik be. Ezért [az Unió] belüli héacsalás kezeléséhez egy közös és multidiszciplináris megközelítés elfogadására van szükség” (36. o.).

40 A PIF-egyezmény valójában egy többsebességes rendszert hozott létre, amely az eltérő jogi helyzetek különbözőségéhez vezet aszerint, hogy az érintett tagállamban az egyezmény rendelkezik-e a törvény erejével.

41 Lásd: A közösségi pénzügyi érdekek büntetőjogi védelméről és az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló, 2001. december 11-i bizottsági zöld könyv (COM(2001) 715 végleges); „Az Európai Unió pénzügyi érdekeinek a büntetőjog és igazgatási vizsgálatok által biztosított védelméről – Integrált politika az adófizetők pénzének megóvására” című, az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, a Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának szóló 2011. május 26-i bizottsági közlemény (COM(2011) 293 végleges); a PIF-irányelvre irányuló javaslat; „Az Unió pénzügyi érdekeinek hatékonyabb védelme: az Európai Ügyészség felállítása és az Eurojust reformja” című, az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának szóló 2013. július 17-i bizottsági közlemény (COM(2013) 532 final); „az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló tanácsi rendeletre irányuló javaslat (2.) jegyzőkönyv szerinti, a szubszidiaritás elvére tekintettel történő felülvizsgálatáról” című, az Európai Parlamentnek, és a nemzeti parlamenteknek szóló 2013. november 27-i bizottsági közlemény (COM(2013) 851 final, 2.3 pont); az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló tanácsi rendeletre irányuló 2013. július 17-i javaslat (COM(2013) 534 final, lásd különösen: pénzügyi kimutatás, 1.5 pont, 55. o.), valamint az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló, 2017. január 31-i rendelettervezet (5766/17. sz. dokumentum), végül „az EUMSZ 294. cikk (6) bekezdése alapján az Unió pénzügyi érdekeit érintő csalás ellen büntetőjogi eszközökkel folytatott küzdelemről szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadása céljából első olvasatban elfogadott tanácsi álláspontról” című, az Európai Parlamentnek szóló 2017. május 16-i bizottsági közlemény (COM(2017) 246 final, 3. pont).

42 Lásd: a PIF-irányelvjavaslat (15) preambulumbekkezdése, valamint a Bizottság 2011. május 26-i munkadokumentuma, amely kizárólag angol nyelven elérhető, Commission staff working paper to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Accompanying the document communication from the Commission on the protection of the financial interests of the European Union by criminal law and by administrative investigations: An integrated policy to safeguard taxpayers' money (SEC[2011] 621, 3. és 4. o.). Lásd még: „Az Európai Unió pénzügyi érdekeinek védelme – Csalás elleni küzdelem, 2011. évi éves jelentés” című, az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak szóló 2012. július 19-i bizottsági jelentés (COM(2012) 408 final), amelyben a Bizottság megállapította, hogy az uniós költségvetést érintő bűncselekmények miatt indult sikeres vádemelések száma tagállamonként jelentősen eltér (körülbelül 14%-tól 80%-ig terjed). Az Európai Csaláselleni Hivatal (OLAF) a tizenegyedik tevékenységi jelentésében szintén elemezte az ügyeivel kapcsolatban a tagállamok igazságügyi szerveitől 12 éven át kapott visszajelzéseket, és megállapította, hogy „nagyon lényeges különbségek mutatkoznak az országok arra vonatkozó képessége tekintetében, hogy észszerű időn belül büntetőjogi felelősséget megállapító ítéletet hozzanak az EU költségvetéséhez kapcsolódó nyomozások és vádemelések ügyében” (42–44. o., és különösen a 43. oldalon található táblázat), a jelentés elérhető következő internetcímen: https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/antifraud/files/docs/body_olaf_2010_en.pdf.

109. Úgy vélem továbbá, hogy az elévülés félbeszakadásának fogalmát az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, és ebben az értelemben úgy kell meghatározni, hogy valamennyi eljárási cselekmény, továbbá az ebből szükségszerűen következő eljárások félbeszakítják az elévülési időt, ezáltal egy új határidő kezdődik, amely megegyezik az eredeti határidővel, mivel az elévülésből eddig eltelt idő törlődik.

B. Azokról a feltételekről, amelyek teljesülése esetén a nemzeti bíróságok kötelesek mellőzni a büntető törvénykönyv 161. cikkének második bekezdésével összefüggésben alkalmazott 160. cikke utolsó bekezdését

1. Az alkalmazandó feltételek

110. A Bíróság által a Taricco és társai ítéletben meghatározott elvek szerint a nemzeti bíróságok kötelesek mellőzni a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdésébe és 161. cikkének második bekezdésébe foglalt rendelkezéseket, amennyiben ezek „az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalás eseteinek jelentős számában” megakadályozzák „a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását”⁴³.

111. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) szerint azok a szempontok, amelyek alapján a nemzeti bíróságok kötelesek mellőzni a büntető törvénykönyvük egyedi rendelkezéseit, homályosak és általános jellegűek. A Taricco és társai ítéletben foglalt iránymutatás, vagy egyéb pontosítás hiányában ugyanis a nemzeti bíróság önmagában nem képes egyértelműen meghatározni azokat az eseteket, amikor az Unió pénzügyi helyzetének megsértését „súlyosnak” kell minősíteni, vagy amikor szóban forgó elévülési szabályok „az esete[k] jelentős számában”⁴⁴ megakadályozzák a „hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását”.

112. Egy folyamatban lévő büntetőeljárás keretében ténylegesen nehéz konkrétan arra kötelezni a nemzeti bíróságot, hogy eleget tegyen egy olyan célkitűzésnek, mint amilyen a héacsalások elleni küzdelem, és arra kérni, hogy mellőzze büntetőjoga egyik, a bűncselekmények és a büntetések elévülésére vonatkozó anyagi jogi szabályát egy olyan feltétel alapján, amely valóban szubjektivitást visz a kért értékelésbe.

113. A Taricco és társai ítéletben megállapított feltétel alapja a büntetlenség rendszerszintű kockázata.

114. A rendszerszintű jelleg értékelése valójában kényes feladata lehet a jogvitában eljáró nemzeti bíróságnak, mivel kívülről szemlélve ez a feladat nagy fokú szubjektivitást hordozhat magában ez utóbbi részéről.

115. Valóban, a rendszerszintű jelleg értékelése objektív feltételek alkalmazásán, vagy az olasz legfelsőbb bíróság által megadott általános értékelésen alapulhat, amely valamennyi nemzeti bíróságot kötelezi. Ugyanakkor a tárgyaláson lefolytatott vitákból nem derül ki, hogy a nemzeti jog alapján lehetséges-e egy ilyen megoldás. Ráadásul az Olasz Köztársaság, amelynek hozzáállása nyilvánvalóan kifejezte elkötelezettségét egy alkalmas, és az uniós jognak megfelelő megoldás iránt, ezzel kapcsolatban nem tudott megfelelő biztosítékokat szolgáltatni.

116. Ennek következtében javaslom, hogy e kötelezettség alapja kizárólag a bűncselekmény jellege legyen, és az uniós jogalkotó feladata legyen ezen jelleg meghatározása.

⁴³ Ezen ítélet 58. pontja. Kiemelés tőlem.

⁴⁴ Az említett ítélet 58. pontja. Kiemelés tőlem.

117. Megállapítom, hogy a PIF-irányelv elfogadására irányuló tárgyalások keretében az uniós jogalkotó az Unió pénzügyi érdekeit sértő, a héacsalásokat is magában foglaló súlyos bűncselekmény fogalmát mindazon bűncselekmények összességéként határozta meg, amelyek legalább két tagállam területéhez kapcsolódnak és az okozott teljes kár legalább 10 millió euró; ez a küszöbérték felülvizsgálati záradék hatálya alá tartozik.⁴⁵

2. A Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség időbeli hatályáról

118. A Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított elvek szerint a nemzeti bíróságnak szükség eseté, – az EUMSZ 325. cikknek megfelelően – a megállapított csalással szembeni hatékony szankció biztosítása érdekében a folyamatban lévő ügyekben mellőznie kell a büntető törvénykönyv 161. cikkének második bekezdésével összefüggésben alkalmazott 160. cikkének utolsó bekezdését.

119. Amint azt kifejtettem, a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) úgy véli, hogy tekintettel a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének terjedelmére és helyére az olasz jogban, a nemzeti bíróság nem tehet eleget ennek a kötelezettségnek.

120. Ezzel kapcsolatban a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) azt állítja, hogy a Charta 53. cikke feljogosítja az Olasz Köztársaságot arra, hogy az alapvető jogokra vonatkozó saját védelmi szintjét alkalmazza, amennyiben ez magasabb, mint ami a Charta 49. cikkének értelmezéséből következik, és így a nemzeti bíróság megtagadhatja a Bíróság által megállapított kötelezettség teljesítését.

121. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) emellett az EUSZ 4. cikkre hivatkozik annak alátámasztására, hogy az uniós jog nem kényszeríthet ennek teljesítésére anélkül, hogy a nemzeti identitást, és különösen az Olasz Köztársaság alkotmányos identitását kétségbe vonná.

122. Nem értek egyet a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) által javasolt értelmezéssel.

a) A bűncselekmények és a büntetések törvényessége elvének terjedelméről az uniós jogban

123. Először is tudjuk, hogy az uniós pénzügyi érdekeinek sérelmére vonatkozó szankciók az uniós jog hatálya alá tartoznak, és a nemzeti bíróság köteles e jog, elsősorban az elsődleges jog tényleges érvényesülését biztosítani.

124. Az uniós jogon belül a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvét a Charta 49. cikke szabályozza. Ez utóbbi 51. cikke (1) bekezdésének megfelelően ezt a cikket kell alkalmazni a tagállamokra, amennyiben, mint ahogy a jelen ügyben is, az Unió jogát hajtják végre.

125. A Chartára⁴⁶ vonatkozó magyarázatok szerint a 29. cikkének (1) bekezdése (az utolsó mondat kivételével) és (2) bekezdése az EJEE 7. cikkének felel meg, mivel e Charta olyan jogokat tartalmaz, amelyek megfelelnek az EJEE-ben biztosított jogoknak, e jogok tartalmát és terjedelmét azonosnak kell tekinteni azokéval, amelyek az említett egyezményben szerepelnek, pontosítva azt, hogy ez a rendelkezés nem képezi akadályát annak, hogy az Unió joga kiterjedtebb védelmet nyújtson.

⁴⁵ A PIF-irányelvjavaslat (14) preambulumbekzdésében a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a súlyos csalásokat „bizonyos, pénzösszegben kifejezett minimális teljes kárra történő hivatkozással kell meghatározni. A bűncselekménynek legalább ekkora kárt kell okoznia az Unió [...] költségvetésének.”

⁴⁶ Lásd: Magyarázatok az Alapjogi Chartához (HL 2007. C 303., 17. o.).

126. A Bíróság a Taricco és társai ítélet 54–56. pontjában megállapította, hogy a Charta 49. cikkben foglalt elv kizárólag a bűncselekmények és az esetükben alkalmazandó büntetési tételek meghatározására vonatkozik. Mivel ez az elv nem terjed ki az elévülési időre, ezért a Bíróság úgy ítélte meg, hogy nem ellentétes ezzel az elvvel, ha a nemzeti bíróság egy folyamatban lévő ügyben a bűncselekmény elkövetésének időpontjában előírtnál hosszabb elévülési időt alkalmaz.

127. Ez az értékelés összhangban van az Emberi Jogok Európai Bíróságának a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvnek terjedelmére vonatkozó ítélkezési gyakorlatával.

128. Az elévülési szabályok alkalmazására vonatkozó általános elveket az Emberi Jogok Európai Bírósága dolgozta ki a Coëme és társai kontra Belgium ítéletében,⁴⁷ és nemrég a Previti kontra Olaszország határozatában,⁴⁸ illetve a Borcea kontra Románia határozatában⁴⁹ újból megerősítette.

129. Az EJEE 7. cikke foglalkozik a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvével: „[m]ivel különösen tiltja létező bűncselekmények hatályának kiterjesztését olyan tényállásokra, amelyek korábban nem voltak bűncselekmények, emellett elrendeli a büntetőjog vádlott hátrányára, például analógia útján történő kiterjesztő alkalmazásának tilalmát. Ebből következik, hogy törvénynek világosan meg kell határoznia a bűncselekményeket és a velük szemben kiszabandó büntetést. E feltétel akkor teljesül, ha a jogalany – a releváns rendelkezés megfogalmazásából, szükség esetén a bíróságok által nyújtott értelmezés segítségével – megtudhatja, hogy mely cselekmények és mulasztások vonják maguk után a büntetőjogi felelősségét”.⁵⁰

130. Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint „az [EJEE] 7. cikkében található visszaható hatályra vonatkozó szabályok csak azon rendelkezésekre alkalmazhatóak, amelyek a bűncselekményeket és a hozzájuk kapcsolódó büntetéseket határozzák meg”⁵¹. Így az Emberi Jogok Európai Bírósága véleménye szerint az ő feladata megbizonyosodni arról, hogy „abban az időpontban, amikor a vádlott elkövette azt a cselekményt, amely az eljárás és az elítélés alapjául szolgált, létezett-e olyan jogszabályi rendelkezés, amely büntetendővé nyilvánította a cselekményt, valamint hogy a kiszabott büntetés nem haladja-e meg az e rendelkezés által meghatározott kereteket”⁵².

131. Ezzel szemben a Coëme és társai kontra Belgium ítéletben⁵³ az Emberi Jogok Európai Bírósága észszerűnek ítélte a *tempus regit actum* elv belső bíróságok általi alkalmazását az eljárásjogi törvényekkel – ebben az adott ügyben az elévülési szabályokat módosító törvények azonnali alkalmazásával – kapcsolatban.

47 EJEB, 2000. június 22., CE:ECHR:2000:0622JUD003249296.

48 EJEB, 2013. február 12., CE:ECHR:2013:0212DEC000184508.

49 EJEB, 2015. szeptember 22., CE:ECHR:2015:0922DEC005595914.

50 EJEB, 2000. június 22., Coëme és társai kontra Belgium ítélet, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 145. §.

51 EJEB, 2015. szeptember 22., Borcea kontra Románia határozat, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, 60. §.

52 EJEB, 2000. június 22., 2000. Coëme és társai kontra Belgium ítélet, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 145. §.

53 EJEB, 2000. június 22., CE:ECHR:2000:0622JUD003249296.

132. Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint az elévülési időket meghosszabbító törvény azonnali alkalmazása nem sérti az EJEE 7. cikkét, „mivel e rendelkezést nem lehet úgy értelmezni, mint amely akadályt képezi az elévülési idő valamely eljárásjogi törvény azonnali hatályú alkalmazása útján történő meghosszabbításának, amennyiben a kifogásolt cselekmények még egyáltalán nem évültek el”⁵⁴. Az Emberi Jogok Európai Bírósága tehát az „eljárásjogi törvények” elévülési szabályait minősítette. Megállapítja, hogy az elévülési szabályok nem a bűncselekményeket és a velük szemben kiszabandó büntetést határozzák meg, és az ügy vizsgálatának előfeltételeként értelmezhetőek.⁵⁵

133. Az Emberi Jogok Európai Bírósága a Previti kontra Olaszország határozatában⁵⁶ tehát az ex-Cirielli törvény által bevezetett új elévülési szabályokat eljárásjogi szabályoknak minősítette. Emlékezzünk rá, hogy az ugyanebben a törvényben bevezetett alapvető módosításokról szólt a Taricco és társai ítélet, és ezek a jelen ügyben is fontosak.

134. A Previti kontra Olaszország határozat⁵⁷ alapjául szolgáló ügyben az Emberi Jogok Európai Bíróságának többek között azt kellett értékelnie, hogy az új elévülési idők alkalmazásának feltételei összeegyeztethetőek-e az EJEE 7. cikkében foglalt követelményekkel. Ebben az ügyben a kérelmező, akinek fellebbezése a semmitőszék előtt volt folyamatban, kifogásolta, hogy nem illeti meg a korrupció bűncselekményére előírt elévülési idő tizenöt évről nyolc évre történő lerövidülésének kedvezménye. A jogalkotó által előírt átmeneti szabályoknak megfelelően ugyanis a vádlott számára előnyösebb új elévülési rendelkezéseket kellett alkalmazni a törvény hatálybalépésekor folyamatban lévő valamennyi ügyre, a Corte suprema di cassazione (semmitőszék) előtt folyamatban lévő eljárások kivételével, ami *de facto* kizárta a kérelmezőt abból, hogy ez a javára szolgáljon.

135. A kérdés tehát az volt, hogy az elévülési időt meghatározó rendelkezések a bűncselekmények és a velük szemben kiszabandó büntetések meghatározásához hasonlóan az enyhébb büntető jogszabály visszaható hatályának elvét is magában foglaló visszamenő hatályra vonatkozó különös szabályok hatálya alá esnek-e.

136. E kérdés megválaszolása, és így az EJEE 7. cikkének megsértésére vonatkozó kifogás megalapozottságának értékelése érdekében az Emberi Jogok Európai Bírósága tehát azt a kérdést vizsgálta, hogy az ex-Cirielli törvény tartalmazott-e büntető anyagi jogi rendelkezéseket.

137. E bíróság válasza nemleges volt, az ex-Cirielli törvény által bevezetett jogszabályi módosításokat „eljárásjogi szabályoknak” minősítette.

138. Az Emberi Jogok Európai Bírósága az állandó ítélezési gyakorlata alapján emlékeztetett ugyanis arra, hogy az elévülésre vonatkozó szabályok, amennyiben nem tartalmazzák bűncselekmények és a velük szemben kiszabandó büntetés meghatározását, egyszerűen az ügy vizsgálatának előfeltételeként értelmezhetők, és így „eljárásjogi szabályoknak” minősíthetők.⁵⁸

54 EJEB, 2015. szeptember 22., CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, 64. §.

55 EJEB, 2013. február 12., Previti kontra Olaszország határozat, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508, 80. §. Annak megállapításához, hogy egy rendelkezés a büntető anyagi joghoz vagy a büntető eljárásjoghoz tartozik-e, az Emberi Jogok Európai Bírósága azt vizsgálja, hogy ez a rendelkezés milyen mértékben befolyásolja a bűncselekmény minősítését vagy a büntetés súlyosságát. A 2009. szeptember 17-i Scoppola kontra Olaszország ítéletében (CE:ECHR:2009:0917JUD001024903, 110–113. §) az Emberi Jogok Európai Bírósága, miután egy, a belső jogban az eljárásjogba tartozónak minősített rendelkezésről megállapította, hogy hatással volt a kiszabandó büntetés súlyosságára, úgy határozott, hogy ez a rendelkezés valójában a büntető anyagi jogba tartozik, és így a 7. cikk (1) bekezdésének utolsó mondatát kell alkalmazni.

56 EJEB, 2013. február 12., CE:ECHR:2013:0212DEC000184508.

57 EJEB, 2013. február 12., CE:ECHR:2013:0212DEC000184508.

58 EJEB, 2013. február 12., CE:ECHR:2013:0212DEC000184508, 80. §.

139. Az Emberi Jogok Európai Bírósága tehát úgy ítélte meg, hogy a bűncselekményeket és a velük szemben kiszabandó büntetéseket meghatározó rendelkezésekkel⁵⁹ ellentétben az EJEE 7. cikkével nem ellentétes az elévülési időt meghosszabbító törvénynek folyamatban lévő ügyekben történő azonnali alkalmazása (*tempus regit actum*), amennyiben a kifogásolt cselekmények még egyáltalán nem évültek el,⁶⁰ és nincs szó önkényes alkalmazásról.⁶¹

140. Mivel az ex-Cirielli törvény által bevezetett elévülési időket „eljárásjogi szabályoknak” kellett minősíteni, és az átmeneti szabályok sem bizonyultak észszerűtlennek vagy önkényesnek, az Emberi Jogok Európai Bírósága megállapította, hogy nincs olyan rendelkezése az EJEE-nek, amely megtiltaná, hogy az olasz jogalkotó előírja a rendelkezéseinek a törvény hatálybalépése időpontjában folyamatban lévő ügyekre történő alkalmazását.

141. Mindezek alapján úgy vélem, hogy figyelembe véve a Charta 49. cikkének és az Emberi Jogok Európai Bírósága által a bűncselekmények és a büntetések törvényességének az EJEE 7. cikkében foglalt elve terjedelmére vonatkozóan kialakított ítélkezési gyakorlat tartalmát, nincs akadálya annak, hogy a nemzeti bíróság az uniós jogból eredő kötelezettségei teljesítése keretében a folyamatban lévő ügyekben mellőzze a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdésében és a 161. cikkének második bekezdésében foglalt rendelkezéseket.

142. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) továbbá azt állítja, hogy a Taricco és társai ítéletben megállapított elvek összeegyeztethetetlenek az EJEE 7. cikkében szereplő követelményekkel, különösen az előreláthatóság követelményével, mivel az érintett magánszemélyek a tényállásor hatályos szabályozási keret alapján észszerűen nem láthatták előre, hogy az uniós jog, nevezetesen az EUMSZ 325. cikk arra kötelezi a bíróságot, hogy mellőzze a büntető törvénykönyv 160. cikkének utolsó bekezdését és 161. cikkének második bekezdését.⁶²

143. Márpedig úgy vélem, hogy az érintett személyek nem hagyhatták figyelmen kívül, hogy a jelenleg terhükre rótt tényállások alkalmasak voltak a felelősségük megállapítására és arra, hogy jogerős elítélésük esetén a törvényben meghatározott büntetés alkalmazásához vezessenek. Ezek a cselekmények az elkövetésük időpontjában bűncselekményt valósítottak meg, és a büntetések sem lettek súlyosabbak a tényállás időpontjában alkalmazandóknál. Nem gondolom, hogy pusztán amiatt, hogy a nemzeti bíróság teljesíti ezt a kötelezettséget, az érintett személyek nagyobb hátrányt szenvednének el, mint ami a bűncselekmény időpontjában fenyegette őket.

b) A Charta 53. cikkének hatályáról

144. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) ezt követően a Charta 53. cikkét állítja szembe a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítésével.

145. Egy olyan értelmezést javasol ugyanis, amely szerint a Charta 53. cikke feljogosítja az Olasz Köztársaságot az alapvető jogoknak az olasz alkotmányban biztosított védelmi szintjének alkalmazására, amennyiben ez a szint magasabb a Charta 49. cikkének értelmezéséből eredő védelmi szinthez képest, és arra, hogy megtagadja a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését.

⁵⁹ Az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezési gyakorlatának megfelelően az EJEE 7. cikkében foglalt, a visszaható hatályra vonatkozó szabályok csak a bűncselekményeket és a kiszabandó büntetéseket meghatározó rendelkezések esetén alkalmazhatóak. Főszabály szerint ezeket a rendelkezéseket eljárásjogi törvényekre nem lehet alkalmazni, amelyeknek a *tempus regit actum* elvnek megfelelő azonnali alkalmazását a Bíróság észszerűnek ítélte meg.

⁶⁰ Lásd különösen: EJEB, 2000. június 22., Cöeme és társai kontra Belgium ítélet, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 149. §.

⁶¹ EJEB, 2013. február 12., Previti kontra Olaszország határozat, CE:ECHR:2013:0212DEC000184508, 80–85. §.

⁶² EJEB, 2015. szeptember 22., Borcea kontra Románia határozat, CE:ECHR:2015:0922DEC005595914, 59. §.

146. Ez az értelmezés lehetővé tenné a nemzeti bíróság számára, hogy mentesüljön e kötelezettség alól, amennyiben ez utóbbi arra kötelezné a bíróságot, hogy a folyamatban lévő ügyekben mellőzze a szóban forgó elévülési szabályok alkalmazását.

147. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések révén tehát meg kell vizsgálni a tagállamokat az alapvető jogok védelmi szintjének meghatározásakor megillető mozgásteret, amelyet az uniós jog végrehajtása keretében szándékoznak biztosítani.

1) *Előzetes megfontolások*⁶³

148. Bár igaz, hogy a Charta által védett jogok értelmezésének a védelem magas szintje felé kellene tendálnia, miként erre a Charta 52. cikkének (3) bekezdése, valamint az annak 52. cikke (4) bekezdésére vonatkozó magyarázatok is következtetni engednek, ugyanakkor pontosítani kell, hogy e védelmi szintnek az „uniós joghoz kell igazodnia”, miként azt ugyanezen magyarázatok is pontosítják.

149. Itt egy olyan elvre kell felhívni a figyelmet, amely régóta vezérfonalként szolgál az alapvető jogok Unión belüli értelmezéséhez, nevezetesen arra, hogy az alapvető jogok védelmét az Unión belül annak struktúrája és céljai keretén belül kell biztosítani.⁶⁴ E tekintetben nem közömbös az sem, hogy a Charta preambuluma megemlíti az Unió fő célkitűzéseit, és ezek között szerepel a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtése is.

150. Így tehát nem lehet kizárólag az alapvető jogok védelmének magasabb vagy alacsonyabb szintje alapján érvelni, anélkül hogy figyelembe vennénk az Unió fellépéséhez és az uniós jog speciális jellegéhez fűződő követelményeket.

151. A védeni kívánt alapvető jogok és az azoknak nyújtandó védelem szintje tükrözi egy adott társadalom választását is az egyéni érdekek és az ezen egyének által alkotott közösség érdekei közötti megfelelő egyensúly kialakítását illetően. E meghatározás szorosan kötődik azon értékekhez, amelyek az adott jogrend sajátjai, különösen annak szociális, kulturális és történelmi kontextusától függően, és így az nem ültethető át automatikusan más kontextusokra.

152. Ennélfogva a Charta 53. cikkének azon értelmezése, amely lehetővé tenné a tagállamoknak, hogy az uniós jog alkalmazási körén belül a szóban forgó alapvető jog tekintetében magasabb szintű védelmet biztosító, saját alkotmányos normáikat alkalmazzák, annak figyelmen kívül hagyásával lenne egyenértékű, hogy az alapvető jogok védelmének elérni kívánt szintjének meghatározásából álló gyakorlat szoros összefüggésben van azzal a kontextussal, amelyben arra sor kerül.

153. Így, még ha a cél az is, hogy az alapvető jogok védelmének magasabb szintje felé tendáljunk, az uniós jog speciális jellege azt jelenti, hogy a valamely nemzeti alkotmány értelmezéséből eredő védelmi szint nem ültethető át automatikusan az Unió szintjére, és nem is állítható szembe azzal az uniós jog alkalmazása során.

154. Az alapvető jogok azon védelmi szintjének értékelését illetően, amelyet az Unió jogrendjén belül biztosítani kell, figyelembe kell venni azokat a sajátos érdekeket, amelyek az Unió fellépését sürgetik. Ugyanez igaz többek között az uniós jog alkalmazásának szükséges egységességére, valamint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtéséhez kötődő követelményekre is. E sajátos érdekek az alapvető jogok védelmi szintjének modulálásához vezetnek, a kockán forgó különféle érdekektől függően.

⁶³ Ezek a megfontolások a Melloni ügyre vonatkozó indítványom (C-399/11, EU:C:2012:600) 106–112. pontjában szerepelnek.

⁶⁴ Lásd: 1970. december 17-i Internationale Handelsgesellschaft ítélet (11/70, EU:C:1970:114, 4. pont).

2) *Értékelés*

155. Ugyanazon okokból, mint amelyeket a Bíróság a 2013. február 26-i Melloni ítéletben kifejtett,⁶⁵ a Charta 53. cikkének a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) által javasolt értelmezés véleményem szerint nem elfogadható.

156. Egy ilyen értelmezés ellentétes az uniós jog egyik lényeges jellemzőjével, vagyis az uniós jog elsőbbségének elvével. Ez az értelmezés ugyanis lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy megtagadják a Bíróság által megállapított, a Chartának teljes mértékben megfelelő kötelezettség teljesítését, amennyiben e kötelezettség nem tartja tiszteletben az alapvető jogok e tagállam alkotmányában biztosított magasabb védelmi szintjét.

157. A Bíróság ezért arra emlékeztetett a 2013. február 26-i Melloni ítéletben,⁶⁶ hogy az uniós jog elsőbbségének elve értelmében az, hogy egy tagállam nemzeti jogi – akár alkotmányi szintű – rendelkezésekre hivatkozik, nem befolyásolhatja az uniós jog által ezen tagállam területére kifejtett hatást.⁶⁷

158. Amennyiben egy uniós jogi aktus nemzeti végrehajtó intézkedéseket tesz szükségessé, a Charta 53. cikke kétségtelenül megerősíti, hogy a nemzeti hatóságok és bíróságok továbbra is az alapvető jogok védelmének nemzeti szintjét alkalmazhatják. Ugyanakkor a Bíróság azt a pontosítást tette, hogy ennek alkalmazása nem sodorhatja veszélybe a Charta által meghatározott és a Bíróság által értelmezett védelmi szintet, sem pedig az uniós jog elsőbbségét, egységességét és tényleges érvényesülését.⁶⁸

159. A Melloni ügyre⁶⁹ vonatkozó indítványomban megkülönböztettem azokat a helyzeteket, amikor annak a védelemnek a szintje, amelyet az alapvető jognak valamely uniós fellépés végrehajtása keretén belül kell biztosítani, uniós szinten van meghatározva, azoktól a helyzetektől, amikor mindez nincs egységesen meghatározva.

160. Az előbbi helyzetre vonatkozóan azt állítottam, hogy ha valamely tagállam utólagosan hivatkozik arra, hogy szeretné a saját magasabb védelmi szintjét fenntartani, akkor annak az a következménye, hogy megbontja az uniós jogalkotó által elért egyensúlyt, és ez rosszat tesz az uniós jog alkalmazásának. A védelmi szintet tehát olyan módon határozták meg, amely eleget tesz a szóban forgó uniós fellépés céljainak. Így ez a meghatározás az uniós fellépés hatékonyságának és az alapvető jogok megfelelő védelmének biztosítása közötti egyensúly tükröződése.

161. Ezzel szemben, a második esetben a tagállamok jelentősebb mozgástérrel rendelkeznek azon alapvető jogok védelmi szintjének alkalmazásánál, amelyet az uniós jog alkalmazása terén a nemzeti jogrendjükön belül szeretnének biztosítani. Ugyanakkor rámutattam, hogy ennek a védelmi szintnek összhangban kell lennie az uniós jog megfelelő végrehajtásával, és nem sértheti az uniós jog alapján védett más alapvető jogokat.

65 C-399/11, EU:C:2013:107.

66 C-399/11, EU:C:2013:107.

67 59. pont, valamint az ezen ítéletben hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

68 A 2013. február 26-i Melloni ítélet (C-399/11, EU:C:2013:107) 60. pontja.

69 C-399/11, EU:C:2012:600.

162. Az EUMSZ 325. cikknek megfelelően az Unió pénzügyi érdekeinek védelme nemzeti végrehajtó intézkedéseket tesz szükségessé. Ez utóbbiaknak az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvének megfelelően hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabásával biztosítaniuk kell az ezen érdekeket sértő bűncselekmények megtorlását. A jelen esetben annak megkövetelésével, hogy a nemzeti bíróságok a folyamatban lévő ügyekben mellőzzék a szóban forgó elvülési szabályokat, a Bíróság, a Charta 49. cikkének tiszteletben tartása mellett, és a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének az EJEE 7. cikkében elismert terjedelmével összhangban, ezt a célkitűzést igyekszik biztosítani.

163. Valójában jelenleg nincs közös, uniós szintű meghatározása a bűncselekmények és büntetések törvényessége elve terjedelmének, valamint az e keretben a vádlott számára az elvülési szabályok alkalmazásának kérdésében biztosítani szükséges védelem szintjének.⁷⁰ Ennek következtében a tagállamok főszabály szerint jelentősebb mozgástérrel rendelkeznek az alapvető jogok magasabb védelmi szintjének alkalmazása során. Ennek azonban az a feltétele, hogy ez utóbbi biztosítsa az uniós jog elsőbbségét és tényleges érvényesülését.

164. Ugyanakkor három észrevételt kell tennem.

165. Először is, az elvülési szabályokat eddig valóban nem harmonizálták, mindazonáltal a Charta 47. cikkének (2) bekezdésében szereplő észszerű határidő elve, az ezen elvet megállapító eszközhez hasonlóan, a közvetlenül hivatkozható harmonizált norma archetípusát testesíti meg.

166. Másodszor, az olasz alkotmány 25. cikkének (2) bekezdésében foglalt védelmi szintnek a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) által felvetett védelme veszélyezteti az uniós jog elsőbbségét, mivel ellentétes lehet egy, a Bíróság által megállapított kötelezettséggel, amely nem csak, hogy megfelel a Chartának, de összhangban van az Emberi Jogok Európai Bírósága ítélkezési gyakorlatával is.

167. Végül harmadszor, ez az alkalmazás veszélyezteti az uniós jog tényleges érvényesülését, mivel az ez utóbbi pénzügyi érdekeit sértő szóban forgó bűncselekményeket az abszolút elvülési idő miatt nem lehet jogerősen elbírálni, és büntetlenek maradnak.

168. Következésképpen úgy vélem, hogy a Charta 53. cikke nem teszi lehetővé valamely tagállam igazságügyi hatósága számára, hogy megtagadja a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését azzal az indokkal, hogy ez a kötelezettség nem felel meg az ezen állam alkotmányában biztosított alapvető jogok kiterjedtebb védelmi szintjének.

c) Az Olasz Köztársaság alkotmányos identitásának tiszteletben tartásáról

169. A kérdést előterjesztő bíróság által előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének hatályára vonatkozik.

170. A Corte costituzionale (alkotmánybíróság) ugyanis azt állítja, hogy a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség, mivel sérti az alkotmányos rendjének egyik legfőbb elvét és a bűncselekmények és büntetések törvényességének elvét (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), érintheti az Olasz Köztársaság nemzeti, többek között alkotmányos identitását.

⁷⁰ Hajlok arra az álláspontra, hogy ez a védelmi szint ilyen módon kerüljön harmonizációra a PIF-irányelvjavaslat és az Európai Ügyészség létrehozásáról szóló javaslat keretében az Unió pénzügyi érdekeivel szembeni csalás közös definíciója, valamint a szankciók és az alkalmazandó elvülési szabályok összehangolása útján. Mivel ezek a szövegek nem foglalkoznak az elvülési szabályok eljárásjogi vagy anyagi jogi jellegével, és így nem oldják meg az ez utóbbiak visszamenőleges hatályának problémáját; az uniós jog alkalmazásának szükséges egységessége, valamint a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtéséhez kötődő követelmények figyelembevétele érdekében ezzel a kérdéssel szükségszerűen az uniós jogalkotónak vagy a Bíróságnak kell foglalkoznia. Ebben az esetben felmerül a kérdés, hogy kövessük-e az Emberi Jogok Európai Bírósága által elfogadott értelmezést, mely szerint a Charta 49. cikke értelmezésének összhangban kell állnia az EJEE 7. cikkében biztosított elv elismert terjedelmével, mivel, emlékezzünk arra, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint az elvülési szabályok eljárási szabálynak minősülnek, amelyeket a *tempus regit actum* elvnek megfelelően azonnal kell alkalmazni a folyamatban lévő ügyekben, amennyiben az ilyen alkalmazás észszerű és önkényességtől mentes.

171. Kiemeli, hogy az uniós jog, és annak a Bíróság által elfogadott értelmezése nem tekinthető úgy, mint amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy lemondjanak alkotmányos rendjük alapelveiről, amelyek meghatározzák nemzeti identitásukat. Így a Bíróság egyik ítéletének alkalmazása mindig attól, a nemzeti hatóságok – Olaszországban a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) – által értékelésre kerülő feltételtől függ, hogy összeegyeztethető-e ez utóbbi a tagállam alkotmányos rendjével.

172. Az általam elfogadott álláspont, amelyet a Bíróságnak a jelen ügyben elfogadásra javasolok, nem vezet a tagállamok azon nemzeti identitása figyelembevételének megtagadásához, amelynek az alkotmányos berendezkedés kétségtelenül részét képezi.⁷¹

173. Nem hagyom figyelmen kívül ugyanis azt, hogy az Unió, miként azt az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése is előírja, köteles tiszteletben tartani a tagállamok nemzeti identitását, amely „elválaszthatatlan része azok alapvető politikai és alkotmányos berendezkedésének”.

174. Ezenfelül nem hagyom figyelmen kívül, hogy a Charta preambuluma emlékeztet arra, hogy az Unió fellépésének tiszteletben kell tartania a tagállamok nemzeti identitását.

175. Következésképpen az a tagállam, amelyik úgy véli, hogy valamely elsődleges vagy másodlagos jogi rendelkezés sérti az ő nemzeti identitását, azt az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése alapján megtámadhatja.

176. Ugyanakkor nem gondolom, hogy a jelen ügyben ezzel a helyzettel állunk szemben.

177. Mindenekelőtt a Bíróság mindig úgy tekintette, hogy az uniós jog egységének és hatékonyságának megőrzése érdekében a tagállamok alkotmányában megfogalmazott alapjogok vagy a nemzeti alkotmányos struktúra alapelveinek sérelmére történő hivatkozás nem érintheti az Unió intézményei által elfogadott intézkedés érvényességét, vagy az ezen állam területén kifejtett hatását. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ezen intézkedések érvényességét kizárólag az uniós jog alapján lehet megítélni.⁷²

178. Ezután nem vagyok meggyőződve arról, hogy egy hosszabb elévülési idő azonnali alkalmazása, amely a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség végrehajtásából ered, olyan jellegű, ami sérthetné az Olasz Köztársaság nemzeti identitását.

179. Nem szabad összekeverni ugyanis azt, hogy mi tartozik valamely alapvető jog védelmét megkövetelő koncepció körébe, azzal, hogy mi jelenti a nemzeti identitás, illetve pontosabban valamely tagállam alkotmányos berendezkedésének veszélyeztetését. Természetesen a jelen esetben az olasz alkotmány által védett alapvető jogról van szó, amelynek jelentőségét nem lehet alábecsülni, ez azonban nem jelenti azt, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdésének alkalmazása szóba jöhetne.

⁷¹ E témakört illetően lásd többek között: Simon, D., „L'identité constitutionnelle dans la jurisprudence de l'Union européenne”, *L'identité constitutionnelle saisie par les juges en Europe*, Éditions A. Pedone, Párizs, 2011, 27. o.; Constantinesco, V., „La confrontation entre identité constitutionnelle européenne et identités constitutionnelles nationales, convergence ou contradiction? Contrepoint ou hiérarchie?”, *L'Union européenne: Union de droit, Union des droits – Mélanges en l'honneur de Philippe Manin*, Éditions A. Pedone, Párizs, 2010, 79. o., és ugyanebben a műben Mouton, J.-D., „Réflexions sur la prise en considération de l'identité constitutionnelle des États membres de l'Union européenne”, 145. o.

⁷² Lásd: 1970. december 17-i Internationale Handelsgesellschaft ítélet (11/70, EU:C:1970:114, 3. pont).

180. Ráadásul a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) nem fejt ki, mely okok miatt kell az alkotmányos rend alapelveinek státuszát kiterjeszteni a bűncselekmények és a büntetések törvényessége elvének⁷³ valamennyi szempontjára, sem azokat az indokokat, amelyek alapján egy hosszabb elévülési idő azonnali alkalmazása az Olasz Köztársaság identitását fenyegetheti.

181. Megjegyzem, hogy az olasz alkotmányban az „alapvetőnek” minősített elveket az 1–12. cikk sorolja fel, a bűncselekmények és a büntetések törvényességének elve így eleve ki van zárva ebből a körből.

182. Tudjuk, hogy valamely elv olasz alkotmányos rendben fennálló terjedelmének, és az ott elfoglalt helyének kérdésével alkotmányjogi ítélkezési gyakorlat is foglalkozhat.

183. Márpedig a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) már megerősített, hogy kizárólag egy alapelv „kemény magja” indokolhatja az úgynevezett „counter-checks” eljárás megindítását, azon intézmények nem tartoznak ezek közé, amelyekben ez a jog a történelem folyamán konkrétan megjelenhet és kialakulhat, valamint a történelmi elvárások sem.⁷⁴

184. Egy nemrég hozott ítéletében a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) megerősítette ezt a megközelítést, és kimondta, hogy az alkotmányos rend „felsőbb” vagy „alapvető” elvei azok, amelyek ezen alkotmány identitását megadják, és az olasz alkotmány „kemény magját” alkotják.⁷⁵

185. Másfelől, a 2015. június 16-i Gauweiler és társai ítéletben⁷⁶ tett írásbeli észrevételei 10. és 11. pontjában, és különösen az úgynevezett „counter-checks” eljárások megindítására vonatkozó magyarázataiban az Olasz Köztársaság annyi pontosítást tett, hogy az alkotmányos rendje legfőbb vagy alapvető elvei, amelyeknek az uniós jog jogi aktusa általi megsértése adhat alapot az említett eljárás megindítására,⁷⁷ összhangban vannak az olyan alapvető alkotmányos biztosítékokkal, mint amilyen az Olasz Köztársaságnak az olasz alkotmány 1. cikkében meghatározott demokratikus jellege, vagy az ugyanezen alkotmány 3. cikkében szereplő emberek közötti egyenlőség elve, de nem tartoznak közéjük az eljárásjogi garanciák, akármilyen fontosak is.

186. Mindezek alapján nem vagyok tehát meggyőződve arról, hogy a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben meghatározott kötelezettség – mivel ahhoz vezet, hogy a nemzeti bíróságnak azonnal kell alkalmaznia a folyamatban lévő ügyekben a bűncselekmény elkövetésekor hatályban lévő törvényben előírtnál hosszabb elévülést – alkalmas lenne az Olasz Köztársaság identitásának megsértésére.

73 Az alapelveknek az alkotmányos rendben fennálló státuszát többek között a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) dolgozta ki (lásd: 1973. december 17-i 183/73. sz. ítélet és 1984. június 8-i 70/84. sz. ítélet), amely olykor az alkotmányos rend „alapelveire”, olykor a „legfőbb elveire”, vagy a „személyek elidegeníthetetlen jogaira” hivatkozik anélkül, hogy egyértelmű megkülönböztetést tenne e fogalmak között. Ugyanakkor úgy tűnik, a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) szerint nem elhanyagolható különbség áll fenn köztük, mivel egy nemzetközi egyezmény ratifikálásának feltétele az olasz alkotmány valamennyi rendelkezésének tiszteletben tartása, míg az uniós jog elsőbbségének egyetlen korlátja ezen alkotmány alapelveinek tiszteletben tartása.

74 Lásd a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) 1982. február 2-i 18/82. sz. ítélete jogi indokainak 4. pontját: „il diritto alla tutela giurisdizionale si colloca al dichiarato livello di principio supremo solo nel suo nucleo più ristretto ed essenziale” és „tale qualifica non può certo estendersi ai vari istituti in cui esso concretamente si estrinseca e secondo le mutevoli esigenze [in cui] storicamente si atteggea” (szabad fordításban: „a bírói jogvédelemhez való jognak csak a legszigorúbban vett lényege tartozik az alapelvekhez” és „ezt a minőségét semmiképpen sem lehet kiterjeszteni azokra az intézményekre, amelyekben ez a jog konkrétan megjelenik, és annak a különböző történelmi elvárások szerinti alakulása”).

75 Lásd e tekintetben a Corte costituzionale (alkotmánybíróság) 2014. október 22-i 238/2014. sz. ítéletének 3.2 pontját.

76 C-62/14, EU:C:2015:400.

77 Úgy tűnik, hogy az Corte costituzionale (alkotmánybíróság) az úgynevezett „counter-checks” eljárás megindítását két helyzetben látta indokoltnak: az egyik egy belső jogi norma és a Concordato (megállapodás) közötti ellentétéről [sentenza n. 18/82, 2 febbraio 1982] (1982. február 2-i 18/82. sz. ítélet), a másik egy belső jogi norma és a nemzetközi jog közötti ellentétéről [sentenza n. 238/2014, 22 ottobre 2014] (2014. október 22-i 238/2014. sz. ítélet) szólt.

187. Figyelemmel e megfontolások összességére, ebből következően úgy vélem, hogy az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése nem teszi lehetővé valamely tagállam igazságügyi hatósága számára, hogy megtagadja a Bíróság által a Taricco és társai ítéletben megállapított kötelezettség teljesítését azzal az indokkal, hogy a bűncselekmény elkövetésének időpontjában hatályos törvényben előírtnál hosszabb elévülési időnek a folyamatban lévő ügyekre történő azonnali alkalmazása sértheti az Olasz Köztársaság nemzeti identitását.

VIII. Véggkövetkeztetések

188. A fenti megfontolások összességére tekintettel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Corte costituzionale (alkotmánybíróság, Olaszország) előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdéseire az alábbi választ adja:

- 1) Az EUMSZ 325. cikk (1) és (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az előírja a nemzeti bíróság, mint az Unió közösségi jogát alkalmazó bíróság számára, hogy mellőzze a codice penale (büntető törvénykönyv) 160. cikke utolsó bekezdésének és 161. cikke második bekezdésének együttes alkalmazásából származó abszolút elévülési időt akkor, ha az az Unió pénzügyi érdekeit sértő súlyos csalás eseteiben megakadályozza a hatékony és visszatartó erejű szankciók kiszabását, vagy az érintett tagállam pénzügyi érdekeit sértő csalás eseteire hosszabb elévülési időket ír elő, mint az Európai Unió pénzügyi érdekeit sértő csalásnál.
- 2) Az elévülés félbeszakadásának fogalmát az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, és ebben az értelemben úgy kell meghatározni, hogy valamennyi eljárási cselekmény, továbbá az ebből szükségszerűen következő eljárások félbeszakítják az elévülési időt, ezáltal egy új határidő kezdődik, amely megegyezik az eredeti határidővel, mivel az elévülésből eddig eltelt idő törlődik.
- 3) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 49. cikkét úgy kell értelmezni, hogy e cikkel nem ellentétes, ha az olasz igazságügyi hatóságok a Bíróság által a 2015. szeptember 8-i Taricco és társai ítéletben (C-105/14, EU:C:2015:555) megállapított kötelezettségnek megfelelően a folyamatban lévő ügyekben mellőzik a büntető törvénykönyv 160. cikke utolsó bekezdésének és 161. cikke második bekezdésének együttes rendelkezéseit.
- 4) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 53. cikke nem teszi lehetővé valamely tagállam igazságügyi hatósága számára, hogy megtagadja a Bíróság által a 2015. szeptember 8-i Taricco és társai ítéletben (C-105/14, EU:C:2015:555) megállapított kötelezettség teljesítését azzal az indokkal, hogy ez a kötelezettség nem felel meg az alapvető jogok ezen állam alkotmányában biztosított kiterjedtebb védelmi szintjének.
- 5) Az EUSZ 4. cikk (2) bekezdése nem teszi lehetővé valamely tagállam igazságügyi hatósága számára, hogy megtagadja a Bíróság által a 2015. szeptember 8-i Taricco és társai ítéletben (C-105/14, EU:C:2015:555) megállapított kötelezettség teljesítését azzal az indokkal, hogy a bűncselekmény elkövetésének időpontjában hatályos törvényben előírtnál hosszabb elévülési időnek a folyamatban lévő ügyekre történő azonnali alkalmazása sértheti ezen állam nemzeti identitását.